

לקוטי תורה • פרשת שלח • מאמר 11

והיה לכם לציצית וראיתם אותו וזכרתם וגו' למען...

”והיה לכם לציצית, וראיתם אותו וזכרתם...”

הנשמה היא אשה — אש ה': אש של כמיהה, הנדלקת מהארה חיצונית של מלכות ה'. היא מקבלת מאיש — אש יו"ד, הביטול של חכמה עילאה, שמקורה ב”שערות” של האור שלמעלה מחכמה ונמשך באמצעות המצוות. בקיום המצוות ובשמירה על הלב מפני ”אש זרה” של תשוקה לענייני העולם, ישראל נעשים משפיעים וממשיכים קדושה בעולם.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/shelach/11

הנקודה

הנשמה היא אשה — אש ה': אש של כמיהה, הנדלקת מהארה חיצונית של מלכות ה'. היא מקבלת מאיש — אש יו"ד, הביטול של חכמה עילאה, שמקורה ב"שערות" של האור שלמעלה מחכמה ונמשך באמצעות המצוות. בקיום המצוות ובשמירה על הלב מפני "אש זרה" של תשוקה לענייני העולם, ישראל נעשים משפיעים וממשיכים קדושה בעולם.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

בקריאת פסוקי הציצית מצייר אדמו"ר הזקן את כנסת ישראל ככלתו של ה'. אשה היא אש ה': הה"א היא הדיבור היוצר של ה', הארה חיצונית של מלכותו, המציתה בנשמות כמיהה בוערת להתבטל באור אין סוף. איש הוא אש יו"ד: היו"ד היא חכמה עילאה, נקודה של ביטול מוחלט, "מאין". ביטול זה מגיע לנשמות באמצעות רמ"ח המצוות, "איברי המלך", בגבולות הצמצום, כך שגם מציאות נפרדת מתבטלת. מקורו באור אין סוף שלמעלה מחכמה, העובר דרך "שערות" צרות וכך מתחלק לאינספור עולמות נבדלים; שערות אלה הן צמר הציצית, הצבוע תכלת, כצבע שלבת אש נאחזת בפתיחה, בדומה לכיסא הכבוד ולמלכות. כל זה תלוי בעבודתם של ישראל: קיום המצוות עושה אותם לזכרים, משפיעים, בתנאי שאינם נמשכים אחרי האש הזרה שבלב, אלא מתייחסים להנאות העולם בקרירות. כך הם ממשיכים קדושה במלכות, האלוקות שבתוכם: יחודא תתאה, ביטול שבו האדם עדיין קיים, בניגוד ליחודא עילאה של חכמה, שבו האדם אינו מציאות כלל.

מבנה

1	הכלה ושם אשה	11-3
	כנסת ישראל היא הכלה. אשה היא אש ה': הה"א היא הדיבור היוצר של ה', הארה חיצונית של מלכות, המציתה בנשמות אש של כמיהה, "נר הוי".	
2	איש: היו"ד של חכמה והמצוות	4-5
	איש הוא אש יו"ד — חכמה עילאה, נקודת הביטול שמאין. היא מגיעה לנשמות באמצעות רמ"ח המצוות, איברי המלך, בתוך הצמצום; בדרך אגב מוסבר כיצד היו"ד נכנסת לדליית ונעשית ה"א, ושתי האשות של "סמכוני באשיות".	
3	השערות שלמעלה מחכמה	6
	ביטולה של חכמה בא מהאור אין סוף שלמעלה ממנה, באמצעות "שערות" מצומצמות, המחלקות את השפע לאינספור עולמות ושכלים נבדלים, שכל אחד מהם בטל לפי תפיסתו.	
4	תכלת	7-8
	חוט הציצית הוא צמר, השערות, הצבוע תכלת — כצבע שלבת אש נאחזת בפתיחה; כמו כיסא הכבוד, הוא מסמל את מלכות, שממנה העולמות מקבלים חיות רק באמצעות ביטול.	
5	זכרו ואל תתורו	9-11
	המצוות של ישראל ממשכות את האור הזה והופכות אותם לזכרים, משפיעים. לשם כך אין לתור אחרי האש הזרה שבלב: יש להתייחס להנאות העולם בקרירות ולעסוק במלאכה באקראי, כדי שהמעשים יאירו באור אין סוף.	

"ועשיתם אותם" עושה את ישראל למשפיעים, שמקורם תחילה במחשבה; "והייתם קדושים" ממשיך את קדושת השערות במלכות, ביחודא תתאה, המובחן מיחודא עילאה של חכמה.

מושגים

אשה: אש ה' אשה — אש ה'

אש הכמיהה של הנשמה להתכלל בה', הנדלקת על ידי הה"א, ההארה החיצונית של מלכות ה' ושל דיבורו היוצר.

איש: אש יו"ד איש — אש יו"ד

חכמה עילאה, הנקודה הזעירה של היר"ד: ביטול מוחלט, שממנו בא כוח הביטול של הנשמה.

שערות שערות

הערוץ המצומצם שבו מתגלה האור אין סוף שלמעלה מחכמה בתוכה, כמו שיער המושך רק את המותרות מן המוח; הוא מחלק את השפע לאינספור עולמות.

תכלת תכלת

הגוון התכול של חוט הציצית: האור של השערות כשהוא יורד ונאחז בעולמות, כשלבת אש בפתיחה; הוא דומה לכיסא הכבוד, מלכות.

זכרים (משפיעים) זכרים

המאמר דורש זאת במילים "וזכרתם": באמצעות המצוות נעשים ישראל משפיעים, הממשיכים חכמה וביטול למטה, אל תוך העולם.

היחוד התחתון והיחוד העליון יחודא תתאה ויחודא עילאה

יחודא תתאה הוא הביטול של מציאות שעדיין קיימת ומשתחוה; יחודא עילאה הוא הביטול של חכמה, שבו האדם אינו מציאות כלל.

קטע 1 • 11-3

הכלה ושם אשה

1 והיה לכם¹ לציצית² וראיתם אותו וזכרתם וגו' למען תזכרו ועשיתם³ וגו'. הנה כנסת ישראל נק' כלה והקב"ה נקרא בשם חתן, כמ"ש ביום חתונתו⁴ זה⁵ מתן תורה וכתוב ביום ההוא תקראי איש⁶ וגו'.

"והיה לכם לציצית, וראיתם אותו וזכרתם וכו'... למען תזכרו ועשיתם וכו'". כעת, כנסת ישראל נקראת כלה, והקדוש ברוך הוא נקרא חתן, כמו שנאמר: "ביום חתונתו" — זהו מתן תורה; ונאמר: "ביום ההוא תקראי איש וכו'".

המאמר פותח בפסוקי הציצית (במדבר ט"ו, ל"ט-מ'), שאת המילים "וראיתם", "וזכרתם" ו"ועשיתם" יסביר אחת לאחת. תחילה הוא מציג את דימוי הנישואין: כנסת ישראל, המקור הכללי של נשמות ישראל, היא הכלה, והקדוש ברוך הוא הוא החתן. כך דורשים חז"ל את הביטוי "יום חתונתו" על מתן תורה, וכך מבשר הושע שישראל יקראו לה: "איש", כלומר "בעלי".

2 והענין כי הנה כתיב לזאת יקרא אשה⁷ כי מאיש לוקחה זאת שכנסת ישראל נק' בשם אשה ע"ש אש ה' והביאור הוא: נאמר "לזאת יקרא אשה, כי מאיש לוקחה זאת". כנסת ישראל נקראת בשם אשה על שם אש ה';

בפסוק בספר בראשית נאמר שהאישה נקראה כך מפני שנלקחה מן האיש. אדמו"ר הזקן קורא את המילה "אשה" כשתי מילים: אש והאות ה"א, ומחיל את השם על כנסת ישראל, הכלה שבפסקת הפתיחה.

כי בה' בראם⁸ ה' מוצאות הפה⁹ וברוח פיו כל צבאם¹⁰ שהוא מקור ומוצא הע"מ [העשרה מאמרות]¹¹ שנברא בהם העולם^{12,13} דהיינו המאמר אי שכול להכראות¹⁴ כו'.

שכן "בה"א בראם": חמשת מוצאות הפה, ו"ברוח פיו כל צבאם" — זהו המקור והמוצא של עשרת המאמרות שבהם נברא העולם, כלומר המאמר האחד שבו יכול היה העולם להיבראות וכו'.

הה"א קשורה לבריאה: חז"ל דורשים את "בהבראם" כ"בה"א בראם", והה"א, שערכה המספרי חמש, רומזת לחמשת המקומות בפה שבהם נוצר הדיבור, כפי שמלמד ספר יצירה (2:3). "רוח פיו" זו היא המקור שממנו נובעים עשרת מאמרות הבריאה, והטקסט מזהה אותה עם "מאמר אחד" שבו, כדברי המשנה, יכול היה העולם להיבראות.

3 וענין הה' הוא לפי שהוא אתא קלילא דלית ביה מששא שהוא הארה בעלמא היוצאת מהבל הלב לפה להיות מקור הדבור שההארה ההיא אינה נוגעת לעצמיות ומהות הנפש

ופירוש הה"א הוא שהיא "אות קלה שאין בה ממש", שכן היא הארה בלבד היוצאת מהבל הלב אל הפה, ונעשית מקור לדיבור; והארה זו אינה נוגעת בעצמותה ובמהותה של הנפש,

האות ה"א נקראת בארמית "אות קלה שאין בה ממש", משום שמבטאים אותה באמצעות הבל בלבד. גם הדיבור נובע מהבל הלב — הארה בלבד של הנפש, שאינה מערבת את עצמותה.

רק כח ההתפשטות ממנה שנמשך מבחי' חיצונית בלבד שאין זו המשכת פנימי' [פנימיות / פנימית] הנפש, וכך עדי"מ החיות הנמשך להיות בריאות והתהוות העולמות מאין ליש ולהיות ממכ"ע [ממלא כל עלמין] וסובב כל עלמין אינו

אלא היא רק כוח ההתפשטות ממנה, הנמשך מבחינת חיצונית בלבד, ואין זו המשכה מפנימיות הנפש. וכך, בדרך משל, החיות הנמשכת כדי לברוא ולהוות את העולמות מאין ליש, ולהיות ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, אינה

הדיבור הוא רק כוח ההתפשטות של הנפש, הנמשך מחיצוניתה ולא מעומקה הפנימי. בדרך משל, גם החיות האלוהית המהווה את העולמות ומחיה אותם מכפנים ומקיפה אותם היא, כפי שנאמר בחלק הבא, הארה חיצונית בלבד.

אלא זיו והארה מבחי' חיצונית דהיינו מבחי' מלכותו ית' שאינה אלא התפשטות לזולתו כו' שאין מלך בלא עם^{15, 16} כו'

אלא זיו והארה מבחינת חיצונית, כלומר מבחינת מלכותו יתברך, שאינה אלא התפשטות אל מה שמחוץ לו וכי', שהרי אין מלך בלא עם וכי',

הארה זו נובעת ממלכותו של ה', שמטבעה פונה אל מה שמחוץ לו, שהרי מלך זקוק לעם שעליו ימלוך. בריאת העולמות נעשית באמצעות חיצונית זו בלבד של האלוקות, כשם שהדיבור נובע מחיצונית הנפש בלבד.

כמ"ש במ"א, והארה והמשכה זו בכנס"י [בכנסת ישראל] מקור נשמות להיות להם אש והתלהבות להתלהב ולהתלהט ברשפי אש ותשוקה ליבטל וליכלל באור א"ס ב"ה נקרא אשה אש

כמו שנתבאר במקום אחר. והארה והמשכה זו בכנסת ישראל, מקור הנשמות, כדי שיהיו להן אש והתלהבות, להתלהט ולבעור ברשפי אש ובתשוקה להתבטל ולהיכלל באור אין סוף ברוך הוא, נקראת "אשה" — "אש ה"א".

כאשר אותה הארה של מלכות מאירה בכנסת ישראל, מקור הנשמות, היא מעוררת בהן תשוקה בוערת להתבטל ולהיכלל באור אין סוף. משום אש זו, אש ה"א, נקראת כנסת ישראל "אשה".

ה' וכמ"ש ואל אישך תשוקתך¹⁷ וכתוב נר הוי' נשמת אדם¹⁸ שהנשמה קרויה נר כנר הדולק ממטה למעלה בטבע תולדתה וכשלהבת העולה מאליה קודם בואה לעוה"ז להתלבש בגוף הגשמי

ה"א. וכמו שכתוב: "ואל אישך תשוקתך", ונאמר: "נר הוי' נשמת אדם", שכן הנשמה נקראת נר, כנר הדולק מטה למעלה מכוח טבעו, וכשלהבת העולה מאליה, קודם בואה לעולם הזה להתלבש בגוף הגשמי;

שני פסוקים תומכים בכך: תשוקת האשה היא אל אישה, והנשמה היא "נר הוי'". השלהבת שואפת בטבעה כלפי מעלה, וכך גם הנשמה, מטבעה ומעוד לפני כניסתה לגוף, עולה אל מקורה.

וגם אח"כ כל הבא למלא את ידו ולכו לה' הרי בכח נפשו לעורר את האהבה כו' כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים]:

וגם לאחר מכן, כל הבא למלא את ידו ולכו לה' — בכוח נפשו לעורר את האהבה וכו', כמו שמבואר בספר של בינונים (התניא).

גם לאחר שהנשמה נכנסת לגוף, מי שמחליט להקדיש את עצמו לה' יכול לעורר אהבה זו בכוח נפשו. אדמו"ר הזקן מפנה לתניא, ספר של בינונים, שבו מוסברת אהבה זו של הנפש האלקית.

קטע 2 • 4-5

איש: היו"ד של חכמה והמצוות

4 אך להבין מאחר שהחיות נמשך להיות נבראים מאין ליש שהם בחי' עם עוממות נפרדים מאין יהי' [יהיה] להם הכח להיות להם בחי' ביטול והתכללות בבחי' אי"ס כו',

אך יש להבין: מאחר שהחיות נמשכת כדי שיהיו נבראים, הנוצרים מאין ליש והם בבחינת "עם" — עוממות, נפרדים — מניין יהיה להם הכוח להגיע לביטול ולהיכללות באין סוף וכו'?

השאלה היא שהחיות הבוראת נבראים יש מאין יוצרת אותם כנפרדים ומרוחקים, כ"עם" — מילה שאדמו"ר הזקן קושר לעוממות, גחלים עוממות. מניין, אם כן, יוכלו נבראים נפרדים כאלה לקבל את הכוח לבטל את עצמם ולהיכלל באין סוף?

הנה ע"ז אמר הכתוב כי מאיש¹⁹ לוקחה זאת איש אש יו"ד כי יו"ד הוא בחי' חכמה עילאה שהיו"ד היא נקודה קטנה, וכך החכמה היא

על כך אמר הכתוב: "כי מאיש לוקחה זאת". "איש" הוא אש יו"ד, שכן היו"ד היא בחינת חכמה עילאה: היו"ד היא נקודה קטנה, וכך גם החכמה היא

התשובה נמצאת באותו פסוק: האישה נלקחה "מאיש", ו"איש" הוא אש עם האות יו"ד. היו"ד, האות הקטנה ביותר, היא נקודה בלבד, והיא מסמלת את החכמה העילאה — נקודה שעדיין לא התרחבה.

רק בחי' ברק המבריק²⁰ במוח קודם שבאה לידי בינה והשגה בהתגלות המוח שהבינה הוא הרחבת הדעת והתרחבות המוח בדרך ארוכה ורחבה, וכך

רק בחינת ברק המבריק במוח, קודם שהוא בא לידי בינה והשגה, בהתגלות המוח; שכן בינה היא הרחבת הדעת והתרחבות המוח לאורך ולרוחב. וכך,

חכמה היא ההבזק הראשון של ההשגה, כמו ברק במוח, לפני שבינה תופסת אותו ומפתחת אותו. בינה היא הרחבת המוח, המפתחת את ההבזק לאורך ולרוחב.

עד"מ כינה עלאה הוא עולם התענוג לנשמות שמתענגין ונהנין בהשכלתם והשגתם באור אי"ס ב"ה והשגה זו נקרא בשם יש כמ"ש להנחיל אוהבי יש²¹ ונק' גי"ע [גן עדן],

על דרך משל, כינה עילאה היא עולם התענוג לנשמות, המתענגות ונהנות מהשכלתן ומהשגתן באור אין סוף ברוך הוא. השגה זו נקראת "יש", ככתוב: "להנחיל אוהבי יש", והיא נקראת גן עדן.

למעלה, כינה עילאה היא "עולם התענוג" לנשמות, הנהנות מהשגת אור אין סוף. השגה זו נקראת "יש", על פי הפסוק "להנחיל אוהבי יש", והיא גן עדן.

אבל החכמה מאין²² כו' הוא בחי' עדן מקור התענוג כמו שאין תענוג נגלה בחכמה כשעדיין מבריק במוח קודם שמתגלה בכינה והשגה שאז מתגלה התענוג משא"כ בחכמה עדיין התענוג הוא במקורו בהעלם כי החכמה מאין כו'

אבל "חכמה מאין" וכו' היא בחינת עדן, מקור התענוג. כמו שאין התענוג מתגלה בחכמה כשהיא עדיין מבריקה במוח, קודם שהיא מתגלה בכינה ובהשגה — שאז התענוג מתגלה — ואילו בחכמה התענוג עדיין נמצא במקורו, בהעלם. שכן "חכמה מאין" וכו'

החכמה, שעל פי פירוש הפסוק באיוב באה "מאין", היא עדן — מקור התענוג — ולא הגן שבו נהנים ממנו. כשם שבהברקה שעדיין במוח התענוג נסתר עד שהרעיון מוכן, כך בחכמה התענוג עדיין נסתר במקורו.

הוא בחי' ביטול ממש באור אי"ס ב"ה, ובחכמה יסד ארץ²³ להיות נמשך בחי' ביטול במקור ושרש נשיי [נשמות ישראל] ומשם יפרד ומתחלק לס"ר נשיי [נשמות ישראל] שהם שרשי הנשמות ובהם ענפים כו'

היא בחינת ביטול ממש באור אין סוף ברוך הוא. ו"בחכמה יסד ארץ" — כדי שבחינת הביטול תימשך במקור ובשרש של נשמות ישראל, ומשם תיפרד ותתחלק לשישים ריבוא נשמות ישראל, שהן שורשי הנשמות ובהן ענפים וכו',

חכמה היא בחינת ביטול מוחלט, היות הנברא כלא לפני אור אין סוף. באמצעות "בחכמה יסד ארץ" נמשך ביטול זה לשורש נשמות ישראל, ומשם הוא מתחלק לשישים ריבוא נשמות השורש ולענפיהן.

להמשיך בהם גי"כ בחי' ביטול ולהיות להם ביטול היש בבחי' אשה ונר, וזהו נר²⁴ הוי' פי' שנמשך מבחי' הוי' להיות הנשמה בבחי' נר.²⁵

כדי להמשיך גם בהן בחינת ביטול, ושיהיה להן ביטול היש, בבחינת אישה ונר. וזהו "נר הוי'": כלומר, מבחינת הוי' נמשך שהנשמה תהיה בבחינת נר.

כך מגיע הביטול של חכמה לכל נשמה, ומאפשר לה לבטל את ישותה, את תחושת ה"יש" שבה, ולהיות בבחינת אישה ונר. זהו "נר הוי'": כמיתה של הנשמה, הדומה לנר, נמשכת מבחינת הוי'.

אך כיצד²⁶ תהיה המשכת חכמה עילאה בבחי' גילוי למטה הנה הוא עדי"מ כמו טפה ממוח הזכר שמוכרחת להתפשט תחלה בכל האיברים כו',

אך כיצד תימשך חכמה עילאה בגילוי למטה? הנה זה על דרך משל כטיפה ממוח הזכר, שמוכרחת להתפשט תחילה בכל האיברים וכו',

השאלה הבאה היא כיצד חכמה עילאה נעשית גלויה למטה. המשל הוא לטיפה המתוארת כטיפה ממוח הזכר, שצריכה להתפשט תחילה בכל האיברים.

כך צ"ל התפשטות והמשכת החכמה ע"י רמ"ח אברין דמלכא שהם רמ"ח מצות^{27,28} שהמצות הם כלים לאור א"ס ב"ה המלוכש בהם.

לכן חייבת להיות התפשטות והמשכה של חכמה באמצעות רמ"ח איברי המלך, שהם רמ"ח המצוות; שהרי המצוות הן כלים לאור אין סוף ברוך הוא המלוכש בהן,

בדומה לכך, חכמה צריכה להתפשט באמצעות "רמ"ח איברי המלך", כינויו של תיקוני הזוהר לרמ"ח מצוות עשה. המצוות הן הכלים שבהם אור אין סוף מתלבש.

כמו האיברים שהם כלים לנשמה ורוח החיים המתפשט בהם והמצוות הן הן שממשיכות בחי' חכמה עילאה בחי' ביטול לכללות נש"י [נשמות ישראל] שתהיינה בבחי' אשה ונר בגימ' [בגימטריא] ר"ן [רבינו נסים]²⁹

כמו האיברים, שהם כלים לנשמה ולרוח החיים המתפשטת בהם. המצוות עצמן הן שממשיכות את בחינת החכמה העליונה, בחינת הביטול, לכללות נשמות ישראל, כדי שיהיו בבחינת אישה ונר, [כאשר] נר עולה בגימטריה ר"ן.

כשם שחיות הנשמה מתפשטת באיברי הגוף, כך המצוות נושאות את החכמה העליונה, את כוח הביטול, אל כל נשמות ישראל. כך הן נעשות בבחינת אישה ונר, והמילה "נר" עולה בגימטריה ר"ן.

והיינו כמ"ש בזהר פ' תרומה דקס"ו ע"ב כי בחי' רמ"ח מצות הנמשכות למטה הן נמשכות ע"י ב' בחי' ימין ושמאל שמאלו תחת לראשי³⁰ וימינו תחבקני

והיינו כמו שכתוב בזוהר, פרשת תרומה, דף קס"ו ע"ב: שרמ"ח המצוות הנמשכות למטה נמשכות באמצעות שתי בחינות, ימין ושמאל: "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני".

הזוהר מסביר שהנר נוצר כאשר רמ"ח האיברים מקבלים משתי זרועות, ימין ושמאל, וכך רמ"ח ועוד שתיים הם ר"ן. הפסוק "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני" מתאר את שתי הזרועות האלה.

כי ההשפעה והמשכת אור א"ס ב"ה שנמשך למטה הוא בחי' חסד ומים שיורדים ממקום גבוה כו'.

כי ההשפעה והמשכת אור אין סוף ברוך הוא הנמשך למטה היא בחינת חסד ומים, היורדים ממקום גבוה וכו'.

המאמר מזהה את המשכת אור אין סוף כלפי מטה עם חסד. כמו המים, גם החסד יורד מטבעו ממקום גבוה למקום נמוך.

אך אם היתה ההמשכה נמשכת להיות למטה כמו שהיא למעלה לא היו העולמות בבחי' יש

אבל אילו הייתה ההמשכה נמשכת למטה כפי שהיא למעלה, העולמות לא היו בבחינת יש

אולם אילו היה האור יורד למטה בדיוק כפי שהוא למעלה, העולמות לא היו יכולים להתקיים כיש, כ"משהו" עצמאי.

ודבר נפרד כלל וצ"ל בחי' צמצום שיהיה בבחי' יש ואעפ"כ [ואף על פי כן] יהיה נמשך להם ביטול דהיינו שהביטול יהיה מן היש ודבר נפרד דייקא כו' וכמ"ש במ"א.

ודבר נפרד כלל. לכן צריכה להיות בחינת צמצום, כדי שיהיו בבחינת יש, ואף על פי כן יימשך אליהם ביטול; כלומר, שהביטול יהיה דווקא מן היש ומן הדבר הנפרד וכו', וכמו שנתבאר במקום אחר.

לכן דרוש צמצום, המאפשר קיום נפרד, ובכל זאת הביטול צריך להגיע אל אותו קיום. המטרה היא דווקא ביטול שבא מתוך "משהו" — מציאות נפרדת שמבטלת את עצמה.

[ועיין מ"ש בפ' מקץ סדי"ה המגביהי לשבת^{31,32} פי' המגביהי י' הוא יו"ד שבה"א [שבית הלל אומרים]

שהדלי"ת הוא בחי' דלית ליה מגרמיה כלום נעשה ה' ע"י היו"ד שבתוכה

[ועיינו כמה שכתוב בפרשת מקץ, בסוף המאמר המתחיל "המגביהי לשבת": פירושו "המגביהי י"י" — הי' שבתוך ה'; שכן הדי', שהיא בחינת "דלית ליה מגרמיה כלום", נעשית ה' באמצעות הי' שבתוכה;

בהערת אגב, בתוך סוגריים מרובעים, מפנה אדמו"ר הזקן למאמרו בתורה אור, פרשת מקץ, על "המגביהי לשבת" (תהלים קי"ג:ה'). שם נדרש "המגביהי" כ"המגביה י"י": הדי' נוצרת מן הדי', שהיא בחינת "דלית ליה מגרמיה כלום", כאשר י' קטנה נמצאת בתוכה.

והיינו בחי' המצוה שמצדק נעשה צדקה כו' ע"ש. נמצא ע"י המצוה נמשך היו"ד בתוך הדל"ת להיות נעשה ה'.

וזוהי בחינת המצווה, שעל ידה נעשית מצדק צדקה וכו'; עיינו שם. נמצא, שעל ידי המצווה נמשכת הי' לתוך הדי', והיא נעשית ה'.

הי' הזאת היא התוספת שהמצווה מביאה: צדק נעשה צדקה באמצעות הוספת ה'. כך, באמצעות המצווה, הי' של חכמה נכנסת לדי' הריקה והיא נעשית ה'.

5 וזהו ממש כענין המבואר כאן שהמצוה הן הן שממשיכות בחי' חכמה עילאה בחי' אש יו"ד לכנ"י [לכנסת

ישראל] שתהיינה בבחי' אש ה' כו',

וזהו ממש כעניין המבואר כאן: המצוות הן שממשיכות לכנסת ישראל את בחינת החכמה העליונה, בחינת אש יו"ד, כדי שתהיה בבחינת אש ה' וכו'.

בקטע בתורה אור נאמר בדיוק מה שמבואר כאן: המצוות ממשיכות את החכמה העליונה, אש יו"ד, אל כנסת ישראל, ובכך עושות אותה אש ה'. היו"ד שנכנסת לדל"ת ויוצרת ה"א היא אותו תהליך שמשתקף בצורות האותיות.

וז"ש [וזהו שכתוב] במדרש שיר השירים ע"פ סמכוני באשיות³³ בשתי אשות³⁴ ובתי³⁵ [ובתיקוני זהר] פי' תרין אשין³⁵ אשא חיוורא ואשא סומקא ובתיקון ס"ד³⁶ פי' באשיות איש ואשה^{37, 38} והכוונה הכל אי' דהיינו בחי' אש יו"ד ואש ה' הנ"ל]:³⁹

וזהו שאמרו במדרש על הפסוק "סמכוני באשיות": "בשתי אשות"; ובתיקוני זוהר פירשו: "שתי אשות, אש לבנה ואש אדומה"; ובתיקון ס"ד פירשו "באשיות" — "איש ואשה". והכוונה בכול היא אחת, כלומר בחינת אש יו"ד ואש ה' הנזכרות לעיל.]

שלושה מקורות דורשים את "סמכוני באשיות" (שיר השירים ב, ה) כשתי אשות: המדרש אומר "בשתי אשות"; תיקוני זוהר — "אש לבנה ואש אדומה"; ותיקון ס"ד — "איש ואשה". אדמו"ר הזקן אומר שכולם מתכוונים לאותו זוג, אש יו"ד ואש ה', וכאן מסתיימת ההערה הארוכה שבסוגריים המרובעים.

קטע 3 • 61

השערות שלמעלה מחכמה

6 ב אך הנה הארה והמשכה זו⁴⁰ אשר בבחי' חכמה עילאה להמשיך בבחי' ביטול למטה בעולמות

הנבראים הוא מאיר ונמשך מלמעלה מאור אי"ס ב"ה שלמעלה מעלה מן החכמה

2. אולם הארה והמשכה זו, שבבחינת חכמה עילאה, כדי להמשיך ביטול למטה בעולמות הנבראים, מאירה ונמשכת מלמעלה, מאור אין סוף ברוך הוא, שלמעלה הרבה מעל החכמה.

סעיף 2 מתחיל. כוח הביטול שמגיע לעולמות הנבראים באמצעות חכמה עילאה אינו מתחיל בחכמה; הוא מאיר מאור אין סוף, שלמעלה הרבה מהחכמה.

כי הנה להיות גילוי אור אי"ס ב"ה בחכמה, הגם דאיהו חכים ולא בחכמה⁴¹ ידיעא⁴² כו'

כי כדי שתהיה התגלות של אור אין סוף ברוך הוא בחכמה — אף ש"הוא חכם ולא בחכמה ידועה" וכו' —

גם ההתגלות בחכמה היא ירידה עבור אור אין סוף. תיקוני זוהר (פתח אליהו) אומרים על ה' שהוא "חכם ולא בחכמה ידועה", שכן חכמתו אינה דומה לשום חכמה המוכרת לנו.

מ"מ להיות גילוי אפי' [אפילו] בבחי' זו שיהא שייך לקרוא בשם חכים כלל הרי אי"ס כשמו כן הוא

אין לו סוף ואין לו כו' והוא רם ונשא כו'

בכל זאת, כדי שתהיה התגלות אפילו בבחינה זו, כך שיהיה שייך כלל לכנות [אותו] בשם "חכם" — הרי אין סוף ברוך הוא הוא כשמו: אין לו סוף ואין לו כו', והוא רם ונישא וכו' —

ובכל זאת, כדי שיהיה שייך לכנותו בכלל "חכם", נדרשת התגלות; אין סוף הוא כשמו, בלי סוף או גבול, רם ונישא מעל כל תואר.

אלא המשכה זו להיות גילוי זה הוא נקרא עד"מ בשם שערות שכמו למשל שערות הראש שהן ממותרות מוחין שיניקתם ואחיותן במוחין שבראש ואעפ"כ [ואף על פי כן] אין עיקר החיות שבמוחין נמשך בהן

אלא שהמשכה זו, המאפשרת את ההתגלות, נקראת דרך משל "שערות". למשל, שערות הראש באות ממותרות המוח; יניקתן ואחיותן הן כמוח שבראש, ואף על פי כן עיקר החיות שבמוח אינו נמשך בהן,

ההמשכה שמאפשרת את ההתגלות נקראת "שערות". השערות צומחות ממותרות המוח וניזונות ממנו, אך עיקר החיות שבמוח אינו נמשך בהן.

שהרי אם חותכין אותן לא יכאב כלל אלא המשכה זו ממותרות המוחין שאינם נוגע לעצמיות ומהות החיות ואף גם זאת אינה

שהרי אם גוזזים אותן אין מרגישים כאב כלל. אלא שזו המשכה ממותרות המוח, שאינה נוגעת לעצם ומהות החיות; וגם זו אינה אלא

הראיה לכך היא שגזיזת השיער אינה גורמת כאב: השיער מקבל רק הארה עודפת מחיות המוח, ולא את עצמותה.

אלא הארה מועטת ומצומצמת דרך חלל השערה כו', כך הארה והמשכה זו להיות גילוי אור א"ס ב"ה בחכמה הוא בבחי' שערות שאין לה ערך ויחוס

הארה מועטה ומצומצמת העוברת דרך החלל שבשערה וכו'. כך גם הארה והמשכה זו, המאפשרת לאור אין סוף ברוך הוא להתגלות בחכמה, היא בבחינת שערות, שאין לה ערך ויחוס

גם מה שמגיע לשערה אינו אלא הארה קטנה ומצומצמת, העוברת דרך החלל הצר שבה. כך גם האור שבאמצעותו אין סוף מתגלה בחכמה דומה לשערה, ואין לו שום השוואה לעצמות אור אין סוף.

לעצמיות ומהות אור א"ס ב"ה וזו היא הסיבה הגורמת להתחלקות ההשפעה והמשכה בריבוי התחלקות לעולמות אין מספר^{43, 44, 45} וכולם אין דומין זה לזה שכל אחד ואחד מובדל מחבירו

לעצם ומהות אור אין סוף ברוך הוא. וזה הגורם לחלוקת ההשפעה והמשכה לחלקים רבים, לעולמות שאין להם מספר, שאף אחד מהם אינו דומה לאחר, וכל אחד מובדל מחברו.

צמצום זה, בדומה לאור העובר דרך שערות נפרדות, הוא שמחלק את ההשפעה האלוקית לאינספור עולמות, שכל אחד שונה מרעהו. הערות קה"ת קושרות את הביטוי "עולמות שאין להם מספר" לדרשת הזוהר, הקורא "עלמות" כ"עולמות".

והיינו מפני הבדל השגתם באור א"ס ב"ה הנמשך להם שאין השגת אי דומה לחבירו ולכן נק' שכליים נבדלים⁴⁶ שאין הבדלם והתחלקותם

והיינו משום שיש הבדל בהשגתם את אור אין סוף ברוך הוא הנמשך אליהם, שהרי השגתו של האחד אינה דומה להשגת חברו. לכן הם נקראים "שכלים נבדלים", כי ההבדל והחלוקה ביניהם אינם אלא

העולמות שונים זה מזה בהתאם להבדל באופן שבו כל אחד מהם משיג את אור אין סוף המגיע אליו. לכן נקראות הישויות הרוחניות "שכלים נבדלים": ההבדל ביניהן מתבטא רק במה שהן משיגות.

אלא בבחי' שכלם והשגתם [דבלא"ה [דבלאו הכי] לא שייך בהם פירוד שאינו אלא בגשמיות שתופס מקום] שאין אי דומה לחבירו וכן בכל העולמות מעולם ועד עולם כו'

אלא בשכלם ובהשגתם [שכן אחרת לא שייך בהם פירוד, שאינו קיים אלא בגשמיות שתופסת מקום], בכך שאחד אינו דומה לחברו; וכך בכל העולמות, מעולם לעולם וכו'.

ההערה שבסוגריים מסבירה מדוע: בלי גופים שתופסים מקום, שום דבר אחר לא יכול להפריד ביניהם. כך גם בכל העולמות, זה אחר זה.

ומשם נמשך בחי' ביטול שהוא המשכת השגת אור אי"ס ב"ה גם בעולמות הנבראים לכל חד וחד לפום שיעורא דיליה:⁴⁷

ומשם נמשכת בחינת הביטול, שהיא המשכת השגת אור אין סוף ברוך הוא גם בעולמות הנבראים, לכל אחד ואחד לפי מידתו.

מאור זה שלמעלה מחכמה נמשך הביטול גם אל העולמות הנבראים, וכל אחד משיג את אור אין סוף לפי יכולתו. הביטוי הארמי מזכיר את דברי הוזהר שה' נודע לכל אחד לפי מה שלבו יכול להשיג.

קטע 4 • 71-8

תכלת

7 וזהו והיה לכם לציצית וראיתם אותו⁴⁸ דקאי על פתיל תכלת⁴⁹ דלעיל מיניה בפסוק הקודם ותכלת עמרא הוא⁵⁰ בחי' ושער רישיה כעמר נקא⁵¹ שהם בחי' שערות הנ"ל אלא

וזהו [פירוש] "והיה לכם לציצית וראיתם אותו": הכוונה היא לפתיל התכלת שהוזכר ממש לפני כן, בפסוק הקודם. ו"תכלת עמרא הוא" — תכלת היא צמר — והיא בחינת "ושער ראשו כעמר נקא", שהיא בחינת השערות שהוזכרו לעיל; אלא

הביטוי "וראיתם אותו" שבפסוק הפותח חוזר אל "פתיל תכלת" שבפסוק הקודם. הגמרא אומרת שתכלת היא צמר צבוע; הצמר מזכיר את חזון דניאל על עתיק יומין: "ושער ראשו כעמר נקא" — אלה הן "השערות" שתוארו לעיל.

שנצבע בגוון תכלת שכאשר נמשך למטה נעשה בחי' תכלת שהגוון ההוא הוא מנהורא תתאה הנאחזת בפתילה שכאשר מכלה איזה דבר גשמי הנאחז בו כמו פתילה או עצים משתנה הגוון לתכלת.

שהצמר נצבע בגוון תכלת: כשהוא נמשך למטה, הוא נעשה בחינת תכלת. גוון זה נובע מן האור התחתון (נהורא תתאה), האוחז בפתילה; כשהוא מכלה דבר גשמי שהוא נאחז בו, כגון פתילה או עצים, הגוון משתנה לתכלת.

אלא שפתיל הציצית נצבע בתכלת, משום שכאשר אור השערות נמשך למטה הוא מקבל את גוון התכלת. זהו גווןו של חלקו התחתון של השלהבת, האוחז בפתילה ונעשה כחול כשהוא מכלה את הפתילה או את העצים שבהם הוא נאחז.

8 וכך עדיין אמרו תכלת דומה לים⁵² וים לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד בחיי מלכותו ית' שנק' ארץ אוכלת יושביה⁵³ שמה שהעולמות מקבלים חיותם ממנה הוא ע"י ביטול והתכללות שמקבלים עליהם עול מלכות שמים ליבטל וליכלל במקורם.

וכך, בדרך משל, אמרו חכמים: "תכלת דומה לים, והים דומה לרקיע, והרקיע דומה לכיסא הכבוד" — בחינת מלכותו יתברך, הנקראת "ארץ אוכלת יושביה". שכן העולמות מקבלים ממנה את חיותם באמצעות ביטול והתכללות: הם מקבלים עליהם את עול מלכות שמים, כדי להתבטל ולהיכלל במקורם.

חכמים אומרים שהתכלת דומה לים, הים לרקיע, והרקיע לכיסא הכבוד, שמסמל כאן את מלכותו של ה'. המלכות נקראת "ארץ אוכלת יושביה", כדברי המרגלים, משום שהעולמות מקבלים ממנה חיות רק באמצעות ביטול: הם מקבלים עליהם את עול מלכות שמים ונבלעים במקורם.

משא"כ בחיי נפרד וסט"א [וסטרא אחרא] אין נמשך לו חיות משם⁵⁴ (ועיין ברבות נשא פי"ד [פרק י"ד / פרשה י"ד]).⁵⁵ בנשיא השביעי דרנ"ז ע"ב. וחלק ליראיו תכלת שהוא מעין כבודו⁵⁶ כו' ע"ש).

לעומת זאת, לבחינת הנפרד ולסטרא אחרא אין נמשכת משם חיות. (ועינינו במדרש רבה, נשא, פרק י"ד, אצל הנשיא השביעי, דף רנ"ז ע"ב: "וחלק ליראיו תכלת, שהוא מעין כבודו וכי". עיינו שם.)

מה שנשאר נפרד, הסטרא אחרא, אינו מקבל חיות מאותו מקור. בסוגריים אדמו"ר הזקן מביא את המדרש על קרבנו של הנשיא השביעי: ה' "נתן ליראיו חלק של תכלת, שהיא מעין כבודו".

ומאחר שהעולמות הן נבראים בבחי' יש ה"ז [הרי זה] כמשל האור שנאחז בדבר גשמי וע"כ נקרא המשכה זו של התפשטות החיות מבחי' מלכותו ית' להחיות העולמות הנבראים מאין ליש בשם תכלת

ומכיוון שהעולמות נבראו בבחינת יש, הרי זה כמשל האור הנאחז בדבר גשמי. לכן המשכה זו, של התפשטות החיות מבחינת מלכותו יתברך כדי להחיות את העולמות שנבראו מאין ליש, נקראת בשם תכלת,

מכיוון שהעולמות נבראו כיש, כ"דבר", החיות של המלכות פועלת בהם כמו שלהבת האחוזה בפתילה גשמית. לכן המשכת החיות אל העולמות שנבראו מאין נקראת תכלת.

שהוא המשכת הביטול להיות היש בטל (וזהו דומה לכסא הכבוד כי כסא בחיי ביטול כמו שהכסא בטל לגבי היושב עליה).⁵⁷

שהיא המשכת הביטול, כדי שהיש יתבטל. (וזהו הטעם שהיא דומה לכיסא הכבוד: כיסא הוא בחינת ביטול, כשם שהכיסא בטל ביחס למי שיושב עליו.)

התכלת היא המשכת הביטול, כדי שהיש יתבטל אף שהוא מוסיף להתקיים. הסוגריים מסבירים מדוע התכלת דומה לכיסא הכבוד: הכיסא בטל בפני מי שיושב עליו.

וכי' [וכל זה] נמשך מבחי' שערות בחי' עמרא ושער רישיה כעמר נקא⁵⁸ שהוא המשכת אור אי"ס ב"ה שלמעלה מעלה מהחכמה כו' כנ"ל:

וכל זה נמשך מבחינת השערות, בחינת צמר, "ושער ראשיה כעמר נקא"; זוהי המשכת אור אין סוף ברוך הוא, שלמעלה מעלה מחכמה וכו', כנזכר לעיל.

כל זה נמשך מן "השערות", מן הצמר שב"ושער ראשיה כעמר נקא"; זוהי המשכת אור אין סוף שמעל לחכמה לאין ערוך, כפי שהוסבר בסעיף 2.

קטע 5 • 91-11

זכרו ואל תתורו

9 ג אך המשכה זו היא תלויה בעבודת ישראל למטה שהם הם הממשיכים באתערותא דלתתא ע"י מעשה המצות שעושין למטה מחמת שצווי המלך הוא, כך ע"י מעוררים אתערותא דלעילא שתהיה

3. אך המשכה זו תלויה בעבודתם של ישראל למטה: הם שממשיכים אותה באמצעות אתערותא דלתתא, על ידי קיום המצוות למטה משום שהן ציוויו של המלך. כך הם מעוררים אתערותא דלעילא, שתהיה

סעיף ג: כל ההמשכה הזאת תלויה בעבודתם של ישראל למטה. כשהם מקיימים את המצוות מפני שהן ציוויו של המלך, הם מעוררים אתערותא דלתתא, המביאה אתערותא דלעילא.

המשכת אור אי"ס ב"ה בבחי' שערות נמשך בבחי' חכמה לרמ"ח אברין דמלכא הן המצות שתהיינה כלים ואברים להתפשט ולהתלבש בהן בחי' חכמה עילאה כדי שבהן וע"י יומשך הגילוי למטה ותהיינה המצות משפיעות בחי' גילוי החכמה,

המשכה של אור אין סוף ברוך הוא בבחינת שערות, שתימשך בבחינת חכמה אל רמ"ח איברי המלך, שהם המצוות, כדי שיהיו כלים ואברים שבהם תתפשט ותתלבש בחינת חכמה עילאה. כך, בהם ועל ידם, תימשך ההתגלות למטה, והמצוות יהיו משפיעות את גילוי החכמה.

האתערותא דלעילא ממשיכה את אור ה"שערות" אל החכמה ואל רמ"ח "איברי המלך" — המצוות, שנעשות כלים לאור זה. כך נעשות המצוות למטה למשפיעות של חכמה גלויה.

וזהו וזכרתם את כל מצות⁵⁹ ה' ועשיתם אותם כלומר שתעשו את המצות להיותן בבחי' זכרים⁶⁰ המשפיעים גילוי החכמה ובחי' הביטול להיות למטה ביטול היש כנ"ל.

וזהו [פירוש] "וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם": כלומר, שתעשו את המצוות בבחינת זכרים, המשפיעים את גילוי החכמה ואת בחינת הביטול, כך שלמטה יהיה ביטול היש, כנזכר לעיל.

כך מפרש המאמר את "וזכרתם": עשו את המצוות לזכרים, כלומר למשפיעים. הן משפיעות חכמה וביטול, כך שלמטה יהיה ביטול היש.

אך ולא תתורו אחרי לבבכם⁶¹ אשר אתם זונים כו' זנות נקי' בחיי התלהבות ורשפי אש זרה

אך "ולא תתורו אחרי לבבכם, אשר אתם זונים אחריהם" וגו': זנות היא הכינוי לבחינת התלהבות ולהבות של אש זרה,

אולם לשם כך נדרשת האזהרה "ולא תתורו אחרי לבבכם", שהפסוק מכנה זנות. כאן זנות היא התלהבות ולהבות של "אש זרה" — תשוקה לדבר שאינו ה'.

כמו זונה הלהוטה אחרי זרים וסרה מאחרי בעלה שכל הנאות הצריכות לאדם ליהנות מעוה"ז תהיינה בקרירות וכאלו כפאו⁶² כו'.⁶³

כמו אישה זונה הלהוטה אחר זרים וסרה מאחרי בעלה. [הכוונה היא] שכל ההנאות שאדם זקוק להן כדי ליהנות בעולם הזה יהיו בקרירות, וכאילו כפו אותו וגו'.

בדומה לאישה שאינה נאמנה, הלהוטה אחר זרים ופונה עורף לבעלה, כך אדם זה בוער בתשוקתו להנאות העולם. לעומת זאת, ההנאות שאדם זקוק להן בעולם הזה ראוי שייקח בקרירות, וכאילו כפו אותו — כלשון הגמרא (Nedarim 20b) על מי שפועל "כאילו שד כופה אותו".

10 וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] תורתן קבע ומלאכתן⁶⁴ עראי פי' עראי דרך עראי בעלמא בלי התלהטות והתלהבות וחמימות הלב כלל שלא לעשותו עיקר כו', וכשם שהזונה אסורה לבעלה כמ"ש איש

וכפי שאמרו חז"ל: "תורתן קבע ומלאכתן עראי". פירוש "עראי" הוא בדרך ארעי בלבד, בלי התלהבות, להט או חום הלב כלל, כדי שלא לעשות את המלאכה לעיקר וכו'. וכשם שהזונה אסורה לבעלה, כמו שכתוב: "איש"

חז"ל שיבחו את הדורות הקודמים, שעשו את תורתם קבע ואת מלאכתם עראי. אדמו"ר הזקן מפרש "עראי" כעיסוק שאין בו חום או תשוקה שבלב, ושאינן עושים אותו לעיקר לעולם; לאחר מכן הוא משווה את מי שבוער בענייני העולם לאישה שסטתה בפרשת הסוטה שבתורה.

כי תשטה כו' והיא נטמאה^{65,66} כו', כך מי שנמשך אחרי אש זרה אשר לא לה' בהכלי העולם ותענוגות בני אדם לא יכול להיות בחיי אשה אש ה' לקבל מאיש א"ש [אתי שפיר] יו"ד.

"כי תשטה וגו' והיא נטמאה וגו'" — כך מי שנמשך אחר אש זרה שאינה לה', בהכלי העולם ובתענוגות בני אדם, אינו יכול להיות בבחינת "אשה", אש ה"א, ולקבל מ"איש", אש יו"ד.

כשם שהאישה שסטתה אסורה לבעלה, כך מי שנמשך אחר "אש זרה" של הכלי העולם ותענוגותיו אינו יכול להיות בבחינת אשה, אש ה"א. אדם כזה אינו יכול לקבל מאיש, אש יו"ד — את החכמה והביטול הבאים מלמעלה.

וכמ"ש ברכות בקהלת (דפ"ז [דפרק ז'] ע"א) ע"פ דברתי אני עם לבי⁶⁷ הלב סוטה שנאמר אל ישט אל דרכיה לבך^{68, 69} (במשלי סי' ז' כ"ה) הלב זונה שנאמר ולא תתורו אחרי לבבכם⁷⁰ כו' אשר אתם זונים אחריהם.

וכמו שכתוב במדרש רבה על קהלת (דף פ"ז ע"א), על הפסוק "דברתי אני עם לבי": "הלב סוטה, שנאמר: 'אל ישט אל דרכיה לבך' (משלי, פרק ז', פסוק כ"ה); הלב זונה, שנאמר: 'ולא תתורו אחרי לבבכם וגו' אשר אתם זונים אחריהם".

המדרש על קהלת מונה את תכונותיו של הלב, ובהן "הלב סוטה" — ככתוב במשלי ז', כ"ה — ו"הלב זונה", ככתוב בפסוק שלנו: "ולא תתורו אחרי לבבכם". ההליכה אחר הלב נקראת במפורש זנות.

וע"ז נאמר סור מרע ועשה טוב⁷¹ טוב זה האור, כלומר שכדי שיהיו מעשיו מאירים מאור אי"ס ב"ה צ"ל תחלה סור מרע

ועל כך נאמר: "סור מרע ועשה טוב" — "טוב" זה האור. כלומר, כדי שמעשיו של אדם יאירו באור אין סוף, ברוך הוא, עליו לקיים תחילה "סור מרע",

בתהלים נאמר "סור מרע ועשה טוב", ו"טוב" פירושו אור. כדי שמעשי האדם יאירו באור אין סוף, עליו לסור תחילה מן הרע.

ולא תתורו אחרי לבבכם, לבבכם דייקא שהלב הוא מיסוד האש וע"ז למען תזכרו⁷² שנהיה אנחנו בחיי זכרים המשפיעים [ובבחי' זו אמרו א"ת [אל תקרי] מורשה⁷³ אלא מאורסה⁷⁴ שהתורה היא בחי' כלה ומאורסה לנשיי [לנשמות ישראל] שהם בחי' דכר ומשפיע.

"ולא תתורו אחרי לבבכם" — "לבבכם" דווקא, שכן הלב הוא מיסוד האש. ועל ידי כך מתקיים "למען תזכרו": שנהיה אנחנו עצמנו בבחינת זכרים, המשפיעים. [ובבחינה זו אמרו: "אל תקרי מורשה אלא מאורסה", שכן התורה היא בבחינת כלה המאורסה לנשמות ישראל, שהן בבחינת זכר ומשפיע.]

הפסוק אומר "לבבכם" דווקא, משום שהלב הוא מיסוד האש, ושם עלולה לבעור אש זרה. שמירת הלב מקיימת את "למען תזכרו" — שנהיה בבחינת זכרים, כלומר משפיעים. בהערת אגב שבסוגריים, דרשת חז"ל "אל תקרי מורשה אלא מאורסה" — "אל תקרא ירושה אלא מאורסת" — מתארת את התורה ככלה המאורסת לישראל, שהם בבחינת זכר ומשפיע.

11 וכן נאמר קדש ישראל להי⁷⁵ ראשית תבואתה שישראל הוא ראשית ומקור התורה וכמ"ש ע"פ יונתי כו'.

וכך נאמר: "ישראל קודש להוי", ראשית תבואתו" — ישראל הם הראשית והמקור של התורה, וכפי שמבואר על הפסוק "יונתי וגו'".

ההערה ממשיכה: ירמיהו מכנה את ישראל "קודש להוי", ראשית תבואתו", ואדמו"ר הזקן מפרש ש"ראשית" פירושה מקור התורה. הוא מפנה לביאורו במקום אחר על פסוק המתחיל "יונתי", וכאן מסתיים הקטע שבסוגריים.

דהיינו שבכם ועל ידכם תהיינה המצות נקראים בשם כלים ואברים דמלכא להיות נמשך בהם אור א"ס ב"ה כי באתעדל"ת [באתערותא דלתתא] תליא אתערותא דלעילא.

כלומר, בכם ועל ידכם ייקראו המצוות בשם "כלים" ו"איברי המלך", כדי שאור אין סוף ברוך הוא יימשך לתוכם; שכן באתערותא דלתתא תלויה אתערותא דלעילא.

הדיון חוזר למילים "למען תזכרו": באמצעות ישראל נעשות המצוות "כלים" ו"איברי המלך", שבהם נמשך אור אין סוף. העיקרון בארמית מסביר מדוע: אתערותא דלעילא תלויה באתערותא דלתתא.

קטע 6 • 121-13

עשייה וקדושה

12 וזהו ועשיתם אתם^{76,77} מעלה אני עליכם⁷⁸ כאלו עשאוני והיינו ע"י ולא תתורו כי בעולמות הנפרדים

מי שחושק לדבר א' ומתאוה אליו נעשה בחי' נוק' [נוקבא] שהוא מקבל לפי

וזהו [פירוש] "ועשיתם אותם" (אתם): "אני מעלה עליכם כאילו עשאוני". והיינו על ידי "ולא תתורו". כי בעולמות הנפרדים, מי שחושק בדבר כלשהו ומתאוה אליו נעשה בבחינת נוקבא, מקבל, משום

הפסוק ממשיך: "ועשיתם אותם" (אתם), ועל פי הוזהר קוראים זאת כאמירת ה': "אני מעלה עליכם כאילו עשאוני". הדבר תלוי ב"ולא תתורו": בעולמות הנפרדים, מי שחושק בדבר כלשהו נעשה נוקבא, מקבל, מפני שהוא מקבל ממנו תענוג.

שהוא מקבל תענוג מאותו דבר שחושק, משא"כ בעולם היחוד ע"י שהוא בחי' אשה אש ה' נעשה בחי' דבר כי נעוץ סופן בתחלתן⁷⁹ וסוף מעשה במחשבה תחלה.^{80,81}

שהוא מקבל תענוג מאותו דבר שהוא חושק בו. אבל בעולם היחוד, על ידי שהוא בבחינת אשה — אש ה' — הוא נעשה בבחינת דבר, כי "נעוץ סופן בתחילתן" ו"סוף מעשה במחשבה תחילה".

אבל בעולם היחוד, מי שהוא בבחינת אשה, אש ה', ומשתוקק לה', נעשה בבחינת דבר, נותן. הטעם לכך הוא ש"נעוץ סופן בתחילתן" ו"סוף מעשה במחשבה תחילה": הדבר המופיע אחרון מושרש במקום הנעלה ביותר.

וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] ע"פ אחר וקדם צרתני⁸² אחר למעשה בראשית⁸³ שבמע"ב [שבמעשה בראשית] הנה אדה"ר [אדם הראשון] (שהיה כלול מכל הנשמות)

וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה על הפסוק "אחר וקדם צרתני": "אחר למעשה בראשית". כי במעשה בראשית נברא אדם הראשון, שהיה כלול מכל הנשמות,

חז"ל דורשים את הפסוק "אחר וקדם צרתני" על האדם: "אחר" פירושו לאחר כל מעשה בראשית. אדם הראשון, שכלל את כל הנשמות, נברא אחרון.

נברא במאמר אחרון מכל הנבראים שהוא מאמר נעשה אדם⁸⁴ ואעפ"כ [ואף על פי כן] הוא בחי' קדם כי נש"י [נשמות ישראל] עלו⁸⁵ במחשבה וכמ"ש בראשית בשביל ישראל⁸⁶ שנקי ראשית.^{87, 88}

במאמר האחרון מכל הנבראים, והוא המאמר "נעשה אדם", ואף על פי כן הוא בבחינת "קדם", כי נשמות ישראל עלו במחשבה. וכמו שנאמר: "בראשית" — בשביל ישראל שנקראו ראשית.

אדם נברא במאמר האחרון, "נעשה אדם", ואף על פי כן הוא בבחינת "קדם", משום שנשמות ישראל עלו תחילה במחשבתו של ה'. לכן דורשים את "בראשית": העולם נברא בשביל ישראל, שנקראו "ראשית".

והייתם קדושים לאלקיכם.⁸⁹ הנה קדוש בוי"ו היינו המשכת קדש העליון וג"פ [וג' פעמים] קדוש עד שהוי' צבאות.^{90, 91, 92, 93}

"והייתם קדושים לאלקיכם". הנה "קדוש" בוי"ו עניינו המשכת קדש העליון; ו"קדוש" נאמר שלוש פעמים, עד "הוי' צבאות".

כעת המאמר עובר לפסוק "והייתם קדושים לאלקיכם". המילה "קדוש", הכתובה בוי"ו, מציינת המשכה של קדש העליון; שלוש אמירות "קדוש" של המלאכים בחזון ישעיהו ממשיכות אותו מדרגה אחר מדרגה, עד "הוי' צבאות".

13 והמשכת קדושה זו היא בחי' שערות כנ"ל שזהו ענין קדושה כמ"ש גבי נזיר קדוש יהיה גדל פרע⁹⁴ שער ראשו והמשכת בחי' שערות הנ"ל הוא ע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] כנ"ל.

והמשכת קדושה זו היא בחינת שערות, כפי שנאמר לעיל; זהו ענין הקדושה, כמו שכתוב אצל הנזיר: "קדוש יהיה, גדל פרע שער ראשו". והמשכת בחינת השערות הנזכרת לעיל נעשית על ידי אתערותא דלתתא, כפי שנאמר לעיל.

המשכת הקדושה היא בחינת "שערות": התורה מכנה את הנזיר "קדוש" משום שהוא מגדל את שעריו. והמשכת ה"שערות" נעשית על ידי אתערותא דלתתא.

וזהו והייתם קדושים⁹⁵ שאתם תהיו ממשיכים קדושה זו לאלקיכם פי' לבחי' אלקות השורה בכם שהוא בחי' מלכותו ית', וכמ"ש שום תשים עליך מלך⁹⁶ כו'

וזהו [פירוש] "והייתם קדושים": שאתם תמשיכו קדושה זו "לאלקיכם", כלומר, לבחינת האלקות השורה בכם, שהיא בחינת מלכותו יתברך; וכמו שכתוב: "שום תשים עליך מלך וגו'",

"והייתם קדושים לאלקיכם" פירושו שתמשיכו קדושה זו אל אלקיכם — האלקות השורה בתוכם, שהיא מלכותו של ה'. זו המלכות שעליה נאמר: "שום תשים עליך מלך".

שהוא בחיי יחודא תתאה בחיי ביטול היש כמו ואנחנו כורעים ומשתחוים⁹⁷ ומודים⁹⁸ וכמו וצבא השמים⁹⁹ לך משתחוים, שאפילו בחיי ביטול שלהם נקי יש מי שבטל כו'.

שהיא בחינת יחודא תתאה, בחינת ביטול היש, כמו "ואנחנו כורעים ומשתחוים ומודים", וכמו "וצבא השמים לך משתחוים"; שכן אפילו בחינת הביטול שלהם נקראת יש: יש מי שבטל וגו'.

קבלת המלך היא יחודא תתאה, ביטול היש, כמו בתפילת עלינו: "ואנחנו כורעים ומשתחוים ומודים", וכמו "וצבא השמים לך משתחוים". ואף על פי כן, גם ביטול זה הוא עדיין "יש": יש מישהו שמשתחוה.

משא"כ יחודא עילאה בחיי ביטול חכמה עילאה והחכמה מאין¹⁰⁰ כו' ביטול ממש באור א"ס ב"ה שאינו תופס מקום כלל באמת לאמיתו וכענין ונחנו מה^{101, 102} כו'.

לא כן יחודא עילאה, בחינת ביטול החכמה העליונה, ו"החכמה מאין וגו'": ביטול ממש באור אין סוף ברוך הוא, שאינו תופס מקום כלל באמת לאמיתו, וכענין "ונחנו מה וגו'".

יחודא עילאה הוא הביטול של חכמה עילאה, "מאין": האדם הוא באמת כאין ואינו תופס מקום כלל לפני אור אין סוף. משה ואהרן ביטאו זאת באמירת "ונחנו מה", ובכך מסתיים המאמר.

בעבודה

יש לקיים את המצוות מפני שהן ציווי המלך, שכן באמצעותן נמשך האור שלמעלה למטה. יש להתייחס בקרירות להנאות הנחוצות בעולם הזה, כאילו עושים זאת מתוך הכרח, לקבוע את התורה ולנהוג במלאכה באקראי, ולהסיט את הלב מ"אש זרה" של תשוקה לענייני העולם; אזי המעשים מאירים באור אין סוף, והאדם נעשה משפיע הממשיך קדושה בעולם.

שאלות לשיחה

1. מדוע דורש המאמר אשה כאש ה' ואיש כאש יו"ד, ומה מייצגת כל אחת מהאשות?
2. כיצד יכולות המצוות, המקומות בעולם של צמצום, להביא לביטול שמקורו ב"יש" נפרד?
3. מדוע נמשל האור שלמעלה מחכמה לשיער, וכיצד הדבר מסביר את ריבוי העולמות והשכלים?
4. מה הופך את התשוקה לענייני העולם ל"אש זרה" המונעת מן האדם להיות אשה, וכיצד, לפי המאמר, יש להתייחס להנאה?
5. במה שונים יחודא תתאה ויחודא עילאה, ומה מקורו של כל אחד מהם?

מקורות והפניות

הערות

פסקה 1

1 "והיה לכם לציצית, וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות הוי' ועשיתם אותן, ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". המאמר כולו מבאר פסוק זה.

Numbers 15:39 במדבר ט"ו:ל"ט

וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת ה' וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִתְּרוּ אַחֲרָי לִבְכֶּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אֹתָם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם:

And it shall be unto you for a fringe, that ye may look upon it, and remember all the commandments of the L-RD, and do them; and that ye go not about after your own heart and your own eyes, after which ye use to go astray

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

2 והיי לכם לציצית

ההערה מתארכת את המאמר לשנת תקע"ה ומפנה את הקורא ל-Sefer HaMaamarim של אדמו"ר הזקן מאותה שנה, עמ' 1117.

הערת קה"ת

משנת תקס"ה. ראה סה"מ תקס"ה ע' א"ק. ראה ברשימת המאמרים בסה"מ תקס"ו הערה 40. הנחת כ"ק אדמה"א באוה"ת שלח ע' תרט. מאמרי אדה"א במדבר-ג ע' אירס מיוסד על מאמר זה. לכללות דרושי ציצית שבלקו"ת — ראה ד"ה זה וביאורו בסידור שער הק"ש, שער הציצית. אמרי בינה שער הציצית. סה"מ להצ"צ מצות ציצית.

3 למען תזכרו ועשיתם

"למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי, והייתם קדושים לאלהיכם". המאמר יפרש את "תזכרו" כהפיכתכם לזכרים, כלומר לנותנים, ואז יסביר את "והייתם קדושים".

Numbers 15:40 במדבר ט"ו:מ

לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם:

that ye may remember and do all My commandments, and be holy unto your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 ביום חתונתו

"צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו". זהו הפסוק שאת "יום חתונתו" שבו מפרשים חז"ל כמתן תורה.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג':יא

צֵאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֹטְרָהּ שְׁעֹטְרָהּ לֹא אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שְׂמֻחַת לְבוֹ:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5 ביום חתונתו זה מ"ת

המשנה מסיימת את מסכת תענית בכך שהיא מפרשת את "ביום חתונתו" כמתן תורה ואת "ביום שמחת לכו" כבניין בית המקדש. אדמו"ר הזקן

משתמש בכך כדי להראות שבמעמד הר סיני הקב"ה הוא החתן.

Taanit 26b:6-7 תענית כ"ו ב:ו-ז

וכן הוא אומר: "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו". "ביום חתונתו" — זה מתן תורה, "וביום שמחת לבו" — זה בנין בית המקדש, שיבנה במהרה בקימנו. גמ' בשלשה פרקים בשנה כהנים נושאים את כפיהם כו'. תעניות ומעמדות מי איכא מוסף? חסורי מיחסר, והכי קתני: בשלשה פרקים כהנים נושאים את כפיהן כל זמן שמתפללים, ויש מהן ארבעה פעמים ביום — שחרית ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

תענית כו, ב. ראה לקמן פ' ברכה צד, א. וראה באוה"ת שלח ע' תרי שמציין לכמה מקומות.

6 ביום ההוא תקרא אישי

"והיה ביום ההוא, נאום הוי', תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי". המילה "אישי" שבדברי הנביא מובילה למשחק המילים של המאמר בין "אישי" ל"אשה"; בהערת קה"ת מצוין שבפסוק מופיעות המילים "נאום הוי'" לפני "תקראי".

Hosea 2:18 הושע ב':י"ח

וְהָיָה בְּיוֹם־הַהוּא נֹאֵם־ה' תִּקְרָאִי אִישִׁי וְלֹא־תִקְרָאִי לִי עוֹד בְּעָלִי:

And it shall be at that day, saith the L-RD, That thou shalt call Me Ishi, And shalt call Me no more Baali

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

הושע ב, יח ושם כתיי "נאם ה'" תקראי [כ].

פסקה 2

7 לזאת יקרא אשה

"לזאת ייקרא אשה, כי מאיש לוקחה זאת". אדם קורא לאישה על שם האיש; אדמו"ר הזקן דורש את שני השמות לפי אותיותיהם.

Genesis 2:23 בראשית ב':כ"ג

וַיֹּאמֶר הָאֱדָם זֹאת הַפֶּעַם עֲצָם מֵעֲצָמִי וּבָשָׂר מִבָּשָׂרִי לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִשׁ לִקְחָהּ־זֹאת:

And the man said: 'This is now bone of my bones, and flesh of my flesh; she shall be called Woman, because she was taken out of Man

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, כג.

8 בה' בראם

על הפסוק "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", הנדרש כ"בה' בראם", מלמדת הגמרא שהעולם הזה נברא באות ה' והעולם הבא באות יו"ד.

Menachot 29b מנחות כ"ט ב

הערת קה"ת

מנחות כט, ב.

9 ה' מוצאות הפה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
סיי פ"ב, מ"ג.

10 וברוח פיו כל צבאם

"בדבר הוי' שמים נעשו, וברוח פיו כל צבאם". הבריאה מתוארת כדיבור וכרוח אלוקיים.

Psalms 33:6 תהילים ל"ג:ו

בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל־צִבְאָם:

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the
.host of them by the breath of His mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים לג, ו.

11 שהוא מקור ומוצא הע"מ

על פי ההערה, אור התורה כאן מפנה ללקוטי תורה, נשא, שבו מוסבר: "ממקור החיים, מרוח פיו יתברך; ועשרת המאמרות הם אותיות שכבר יצאו מרוח פיו".

הערת קה"ת

באוה"ת כאן ע' תרי מציין למ"ש לעיל פ' נשא כו, ב דשם "פ" ממקור החיות מרוח פיו ית' והע"מ הוא אותיות שכבר יצאו מרוח פיו" ע' באוה"ת.

12 הע"מ שנברא בהם העולם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ראה אבות רפ"ה.

13 הע"מ שנברא בהם העולם

"בעשרה מאמרות נברא העולם... והלא במאמר אחד יכול להיבראות?" אדמו"ר הזקן מזהה את מקורם של עשרת המאמרות במאמר האחד הזה.

Pirkei Avot 5:1 משנה אבות ה':א

בְּעֶשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. וְהָלֹא בְּמֵאמֶר אֶחָד יָכוֹל לְהִבְרֹאוֹת, אֶלָּא לְהַפְרֵעַ מִן הַרְשָׁעִים שֶׁמֵּאֲבִדִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בְּעֶשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת, וְלִתֵּן שָׂכָר טוֹב לַצְדִּיקִים שֶׁמְקַיִּימִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בְּעֶשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת:

With ten utterances the world was created. And what does this teach, for surely it could have been created with one utterance? But this was so in order to punish the wicked who destroy the world that was created with ten utterances, And to give a good reward to the righteous who maintain the world that was created with ten utterances

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

14 המאמר א' שיכול להבראות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
אבות רפ"ה.

פסוקה 3

15 שאין מלך בלא עם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
בחיי וישב לח, ל.

16 שאין מלך בלא עם

בהסבירו בדרך הקבלה את מלכות בית דוד, כותב רבנו בחיי שבראש השנה, היום שבו נברא העולם, אנו קוראים להי' "המלך הקדוש", שכן ביום זה החלו מעשיו, "כי אין מלך בלא עם".

Rabbeinu Bahya, Bereshit 38:30 רבנו בחיי, בראשית ל"ח:ל

17 ואל אישך תשוקתך

"ואל אישך תשוקתך". אדמו"ר הזקן קורא זאת כתשוקתה של האישה, כנסת ישראל, אל האיש — הבחינה שמעליה.

Genesis 3:16 בראשית ג':ט"ז

אֶל־הָאִשָּׁה אָמַר ה'רָבָה אֲרָבָה עֲצָבוֹנָה וְהָרָבָה בְּעֶצֶב תֵּלְדִי בָנִים וְאֶל־אִישָׁהּ תִּשְׁוָקֶתָךְ וְהוּא יִמְשָׁל־בָּךְ:

Unto the woman He said: 'I will greatly multiply thy pain and thy travail; in pain thou shalt bring forth children; and thy
'desire shall be to thy husband, and he shall rule over thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
בראשית ג, טז.

18 נר הוי' נשמת אדם

"נר הוי' נשמת אדם, חופש כל חדרי בטן". הנשמה היא נר שלהבתו שואפת כלפי מעלה.

Proverbs 20:27 משלי כ':כ"ז

נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חֹפֵשׁ כָּל־חֲדָרֵי־בֶטֶן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the
.inward parts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 4

19 "זו תיקרא אישה, כי מאיש לוקחה זו." המחצית השנייה של הפסוק עונה על השאלה: כוחה של האישה נובע מכוחו של האיש.

Genesis 2:23 בראשית ב':כ"ג

וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הִפְעַם עֲצָם מֵעֲצָמִי וּבָשָׂר מִבָּשָׂרִי לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לִקְחָהּ־זֹאת:

And the man said: 'This is now bone of my bones, and flesh of my flesh; she shall be called Woman, because she was taken out of Man

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

20 החכמה . . ברק המבריק

בתחילת המאמר מתאר אדמו"ר הזקן אור מקיף הנמצא רק "כמו ברק המבריק במוחו והשגתו", בלי להיות מושג ונקלט בתוך ההשגה עצמה. כאן אותה תמונת הברק מתארת את החכמה.

הערת קה"ת

ועל"ק רד"ה אז ישיר ישראל (סב, ג). וש"נ. [ב]. בארוכה באוה"ת כאן ע' תריב ואילך.

21 להנחיל אוהבי יש

"להנחיל אוהבי יש, ואוצרותיהם אמלא." החכמה מדברת; אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "יש" כתענוג המושג של גן עדן.

Proverbs 8:21 משלי ח':כ"א

להנחיל אהבי יש ואוצרותיהם אמלא:

That I may cause those that love me to inherit substance,
And that I may fill their treasuries

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ח, כא.

22 החכמה מאין

"והחכמה מאין תמצא?" החסידות מפרשת זאת כך: "החכמה באה מאין, מבחינת האין" — מדרגת הביטול.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place
?of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כח, יב.

23 בחכמה יסד ארץ

"הוי' בחכמה יסד ארץ, כונן שמים בתבונה." כאן "ארץ" היא שורש נשמות ישראל, שאליו נמשכת החכמה שבבחינת ביטול.

Proverbs 3:19 משלי ג':י"ט

ה' בַּחֲכָמָה יִסַּד-אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתוֹבָנָה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding
He established the heavens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ג, יט.

24 וזהו נר הוי'

"נר הוי' נשמת אדם." היותה של הנשמה נר נמשכת מבחינת הוי'.

Proverbs 20:27 משלי כ':כ"ז

נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חֹפֵשׁ כָּל-חֲדָרֵי-כֶסֶן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the
inward parts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

25 להיות הנשמה בבחי' נר

שם מצטט הצמח צדק את הקטע הזה: הנשמה נקראת נר מפני שמלכות, שהיא כנסת ישראל ונוקבא, נקראת נר; היא נקראת אישה על שם אש ה"א ויואל אישך תשוקתך" — נר הבורע כלפי מעלה מטבעו, ולהבה העולה מעצמה.

הערת קה"ת

באוה"ת נ"ך-א ע' תקעו מציין לכאן "פי' כי ענין נר ה' נשמת אדם שהנשמה קרוי נר, כי המי שהיא כנס"י ונוקי נקראת נר, והיינו שהיא נקי אשה ע"ש אש ה' ואל אישך תשוקתך, וזהו בחי' נר כנר הדולק מלמטה למעלה בטבע ותולדותיה ושלחבת העולה מאליה" ע"ש.

26 אך כיצד תהי' המשכת ח"ע

ההערה מונה מקומות באור התורה של הצמח צדק הנוגעים לאופן שבו חכמה עילאה נמשכת למטה כדי להתגלות, ובהם מאמר על הפסוק "כי

בועליך עשיך"; הקטע מהוהר המצוטט כאן (Terumah 166b) מובא באור התורה על נ"ך.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת ויקרא-ד ע' א'קסא. נ"ך כרך-ב ד"ה כי בועליך סעי' ה'. בזהר פ' תרומה דקס"ו ע"ב נעתק באוה"ת נ"ך-א ע' תקפא.

27 רמ"ח אברין דמלכא שהם רמ"ח מצות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה ת"ז ת"ל.

28 רמ"ח אברין דמלכא שהם רמ"ח מצות

בתיקון ל' נאמר על רמ"ח המצוות שהן "מצוות הוי' בכל איבר ואיבר של המלך". המצוות הן איברי המלך, הכלים לאורו.

Tikkunei Zohar 74a:8 תקוני זוהר ע"ד א:ח'

ועוד מצווה דא עמודא דאמצעי'תא, דאיהו מצווה מסטרא דאבא דאיהו רא"ש, ומסטרא דאימא דאיהו אש"ר, וְהָכִי צָדִיק מְצוּנָה וְעוֹשֶׂה מִתְרַנְּנִיהוּ, וּבְגִין דָּא אֶתְמַר עַל מִתְרַנְּנִיהוּ אֲשֶׁר קִדְּשֵׁנוּ, אִמָּא קִדְּשֵׁנוּ וְאִבָּא צֻנּוּ, עַל מָאן עַל שְׂכִינְתָּא תַתָּא, דְּאִיהִי פֶטֶר כָּל רַחֵם, פְּתִיחוּ דְרַחֵם, דְּאִיהִי רַמ"ח פְּקוּדִין, אִיהִי מְצוֹת יְהוּ"ה בְּכָל אֶבֶר וְאֶבֶר דְּמִלְכָּא, אִיהִי מְצוּנָה, וְעוֹד אֲשֶׁר קִדְּשֵׁנוּ מִסְטְרָא דְאִבָּא

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

29 בבחי' אשה ונר בגימ' ר"ן

בהסבר הפסוק "כי נר מצווה ותורה אור", אומר הוהר שהנר נקרא כך כשהוא מקבל מבין שתי הזרועות, רמ"ח האיברים העליונים, ופותח את שתי זרועותיו שלו כלפיהם, כך ששניהם נכללים בהם.

Zohar, Terumah 74:734-76:742 ספר זוהר, תרומה ע"ד:תשל"ד-ע"ו:תשמ"ב

And why is the Mishnah called a "lamp"? Because when she receives the two hundred and forty-eight organs from the Two Arms, she opens her two arms in order to gather them into her embrace, and so her two arms encompass them and the whole is called "lamp". "The Torah is a light" which kindles that lamp from the side of primordial light, which is of the Right Hand, because the Torah was given from the Right Hand (Deut. 33, 2), although the Left was included in it to attain

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

30 שמאלו תחת לראשי

"שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני." שתי הזרועות, שמאל וימין, שדרכן נמשכות רמ"ח המצוות.

Song of Songs 2:6 שיר השירים ב':ו'

שְׁמָאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וַיְמִינִי תַּחְבֶּקֶנִי:

Let his left hand be under my head, And his right hand em-
brace me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ב, ו.

31 סדיה המגביהי לשבת

שם מפרשים את "המגביהי לשבת" כהעלאת היו"ד שבתוך הה"א: באמצעות המצווה, צדק נעשה צדקה, והיו"ד שבו מתעלה למעלה מאוד, עד אור אין

36 ובתיקון ס"ד

הנוסח בתיקון ס"ד המצוטט כאן מובא כלשונו באור התורה של הצמח צדק על שיר השירים, עמ' 211.

הערת קה"ת

הלשון נעתק באוה"ת שה"ש ע"י ריא.

37

תיקוני זוהר מסביר ש"אשיות" הן "שתי אשות, שהן איש ואשה, אש לבנה ואש אדומה" — שני צבעי השושנה, חסד ודין.

Tikkunei Zohar 39b:8 תקוני זוהר ל"ט ב:ח'

ומאי ניהו אלין אשיות. אינון תרי אשות דאינון איש ואשה אשא חוורא ואשא סומקא דתמן אב ואם. דאינון י"ק. ואינון אנפי דינא ואנפוי דרחמי.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

38 באשיות איש ואשה

בתיקון ס"ד נאמר שב"בראשית ברא אלקים" יש איש ויש אשה, ועליהם נאמר "סמכוני באשיות" — באיש ובאשה.

Tikkunei Zohar 95a:4 תקוני זוהר צ"ה א:ד'

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים, תָּמַן אִישׁ תָּמַן אִשָּׁה עִם ה' דְּאֵלֵהֶם, וְעַלֵּיהוּ אֶתְמַר (שיר ב ה) סְמֹכוֹנִי בְּאִשְׁיוֹת, בְּאִישׁ וְאִשָּׁה, וּמֵאֵן גָּרִים דָּא, בְּגִין דְּאֶתְפָּשְׁטוּ מִפְתָּנוֹת אוֹר אֲדָם וְתוֹה, וּבְגִין דָּא סְמֹכוֹנִי בְּאִשְׁיוֹת, בְּכַתְּנוֹת עוֹר דְּאֵינוֹן לְקַבֵּל וְעוֹרוֹת אֵילִים מְאָדְמִים וְכו' (שמות כה ה).

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

39

הערת קה"ת מפנה לTikkunei Zohar 64 למילים האלה.

Tikkunei Zohar 64 תקוני זוהר ס"ד

פסוקה 6

40 (ב) אך הנה הארה והמשכה זו

לפי ההערה, הצמח צדק מבאר את הקטע הזה באור התורה על שלח, ומפנה שם ללקוטי תורה, שיר השירים לג ע"א, בעניין ההמשכה שלמעלה מהחכמה.

הערת קה"ת

ראה ביאור באוה"ת שלח ע' תר"ז ושם מציין ללקו"ת שה"ש לג, א בענין המשכה שלמעלה מהחכמה ע"מ הרב שצריך להסביר לתלמיד שצריך להעמיק יותר תחלה ע"ש.

41 איהו חכים ולא בחכמה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם בהקדמה (פתח אלי').

42 דאיהו חכים ולא בחכמה ידיעא

בתפילת אליהו ("פתח אליהו") שבתחילת תיקוני זוהר: "אתה חכם, אך לא בחכמה ידועה; אתה מבין, אך לא בכינה ידועה".

Tikkunei Zohar 17b:3-4 תקוני זוהר י"ז ב:ג-ד'

אנת חכים ולא בחכמה ידיעא. אנת הוא מבין ולא מכינה ידיעא. לית לך אתר ידיעא אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי דאינון צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא. דין איהו גבורה. משפט עמודא דאמצעיתא. צדק מלכותא קדישא. מאזני צדק *תרין סמכי קשוט. הין צדק אות ברית. כלא לאחזאה איך אתנהיג עלמא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

סוף עצמו; "לשבת" היא המשכת אור אין סוף לשכון למטה. זו העלייה מלמטה שהמצוות פועלות, לעומת התורה, הממשיכה מלמעלה.

הערת קה"ת

תו"א לה, ד.

32 המגביה לשבת

"מי כמו הוי' אלקינו, המגביה לשבת". המאמר בתורה אור קורא את המילה "המגביה" כ"מגביה את היום".

Psalms 113:5 תהילים קי"ג:ה'

מי כה' אֱלֹהֵינוּ הַמִּגְבִּיֵּה לַשַּׁבָּת:

Who is like unto the L-RD our G-d, That is enthroned on high,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 5

33 סמכוני באשיות

"סמכוני באשיות, רפדוני בתפוחים, כי חולת אהבה אני". את המילה "אשיות" קוראים כ"אשיות" — אשות.

Song of Songs 2:5 שיר השירים ב:ה'

סְמֹכוֹנִי בְּאִשְׁיוֹת רְפְדוֹנִי בְּתַפּוּחִים כִּי־חֹלֶת אֶהְבֶּה אֲנִי:

Stay ye me with dainties, refresh me with apples; For I am 'love-sick'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

34 סמכוני באשיות בשתי אשות

המדרש מפרש "סמכוני באשיות" — "בשתי אשות, אש שלמעלה ואש שלמטה", וכן כתורה שבכתב ותורה שבעל פה.

Shir HaShirim Rabbah 2:5 שיר השירים רבה ב:ה'

סְמֹכוֹנִי בְּאִשְׁיוֹת, בְּשֵׁתִי אֲשׁוֹת, בְּאֵשׁ שֶׁל מַעְלָה וּבְאֵשׁ שֶׁל מַטָּה. דְּבָר אַחֵר, סְמֹכוֹנִי בְּאִשְׁיוֹת, בְּשֵׁתִי אֲשׁוֹת, תוֹרָה בְּכַתָּב וְתוֹרָה בְּפֶה. דְּבָר אַחֵר, סְמֹכוֹנִי בְּאִשְׁיוֹת, בְּאֲשׁוֹת הָרֶבֶה, בְּאֵשׁוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, וְשֶׁל מוֹרְיָה, וְשֶׁל סָנָה, וּבְאֵשׁוֹ שֶׁל אֵלִיהוּ, וְשֶׁל חֲנַנְיָה מִיִּשְׁאֵל וְעֻזְרִיָּה. דְּבָר אַחֵר, סְמֹכוֹנִי בְּאִשְׁיוֹת, אֵלֹו הֶהְלָכוֹת הַמְּאוֹשְׁשׁוֹת. רְפְדוֹנִי בְּתַפּוּחִים, אֵלֹו הֶהְדוֹת שְׂרִיחַן וְטַעֲמוֹ בְּתַפּוּחִים. כִּי חֹלֶת אֶהְבֶּה אֲנִי, אֶמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ ...

Support me with raisin cakes, cushion me with apples, for I "am lovesick" (Song of Songs 2:5). "Support me with raisin cakes [ba'ashishot]," with two fires [ishot], a heavenly fire and an earthly fire. Alternatively, "support me with raisin cakes [ba'ashishot]," with two fires [ishot], the written Torah and the oral Torah. Alternatively, "support me with raisin cakes [ba'ashishot]," with many fires [ishot]; with the fire of Abraham, 38:13. of Moriah, of the bush, of Elijah, and of Hanaya Mishael and Azarya. Another matter, "support me ...", with raisin cakes [ba'ashishot]

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

35 ובת"ז פי תרין אשין

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"י י"ט (לט, ב).

פסוקה 7

48 והיה לכם לציצית וראיתם אותו

"והיה לכם לציצית, וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות הוי". "האותו" שרואים הוא חוט התכלת.

Numbers 15:39 במדבר ט"ו:ל"ט

וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת ה' וְעִשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִתּוּרוּ אַחֲרָי לִבְכֻכֶּם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם:

And it shall be unto you for a fringe, that ye may look upon it, and remember all the commandments of the L-RD, and do them; and that ye go not about after your own heart and ;your own eyes, after which ye use to go astray

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

49 פתיל תכלת

"ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת". זהו הפסוק שקודם לכן.

Numbers 15:38 במדבר ט"ו:ל"ח

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל־כַּנְפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֵרֹתָם וְנָתַנוּ עַל־צִיצִית הַכֶּנֶף פִּתִּיל תְּכֵלֶת:

Speak unto the children of Israel, and bid them that they' make them throughout their generations fringes in the corners of their garments, and that they put with the fringe of .each corner a thread of blue

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

50 ותכלת עמר הוא

הגמרא מוכיחה ש"בגד" שבתורה הוא צמר או פשתן, וש"תכלת היא צמר", שכן פשתן נקרא "שש".

Yevamot 4b:10-11 יבמות ד' ב:י"א

וְנָתַן דָּבִי רַבִּי לְשִׁמְעָאֵל: כָּל בְּגָדִים צֶמֶר וּפִשְׁתִּים הֵם, וְאָמַר רַחֲמֵנָא עֲבִיד לָקָה תְּכֵלֶת, וְתִכְלֶת עֶמְרָא הוּא. וּמִמָּאִי דְתִכְלֶת עֶמְרָא הוּא? מִדְּשֵׁשׁ — כִּיתָנָא, תְּכֵלֶת — עֶמְרָא הוּא. אֵיצְטְרִי, סָלָא דְעֶתֶר אֲמִינָא כְּדָרְכָא, דְּרָכָא רְמִי: כְּתִיב "הַכֶּנֶף" — מִיֵּן כֶּנֶף, וְכִתִּיב "צֶמֶר וּפִשְׁתִּים!"

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יבמות ד, ב.

51 ושער רישי כעמר נקא

"הייתי רואה עד שהונחו כיסאות, ועתיק יומין ישב; לבושו לבן כשלג, ושער ראשו כצמר נקי".

Daniel 7:9 דניאל ז':ט

הָיָה הָיִיתִי עַד דִּי כָרְסֻן רִמְיוּ וְעֵתִיק יוֹמִין יָתֵב לְבוּשָׁה כְּתִלְגַּ הָיִיתִי וְשֹׁעַר רֹאשִׁי כְּצֶמֶר נָקֵא כְּרָסִיָּה שְׂכִכִּין דִּי־נֹר גְּלָגְלוּהִי נֹר דְּלֶק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and .the wheels thereof burning fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דניאל ז, ט.

43 לעולמות אין מספר

הזוהר אומר שהצדיק לאחר הסתלקותו נמצא בשלושה עולמות, כמו שכתוב: "על כן עלמות אהובך" — "אל תקרא עלמות אלא עולמות".

Zohar III, 71b זח"ג ע"א, ב

Zohar III, 58b זח"ג נח, ב

הערת קה"ת

ראה זח"ג ע"א, ב. הקדמת ת"ז קרוב לסופה. וראה ג"כ זח"ג נח, ב.

44 לעולמות אין מספר

"שישים מלכות ושמונים פילגשים, ועלמות (עלמות) בלי מספר". תיקוני זוהר דורש כאן "עלמות" כ"עולמות" — עולמות בלי מספר.

Song of Songs 6:8 שיר השירים ו':ח

שְׁשִׁים הֵמָּה מַלְכוּת וּשְׁמֹנִים פִּילְגָשִׁים וְעַלְמוֹת אֵין מִסְפָּר:

There are threescore queens, And fourscore concubines, .And maidens without number

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 לעולמות אין מספר

לקראת סוף ההקדמה שלו, תיקוני זוהר אומר שכל כוכב נקרא עולם בפני עצמו, "זוהו 'עולמות אין מספר': אל תקרא עלמות אלא עולמות".

Tikkunei Zohar 14b:1-2 תיקוני זוהר י"ד ב:א-ב

מִשְׁנֵה לְמַלְכָּה, וּבִיה יְהִירוּ מְאִרֵי מִתְנִיתִין, כֹּהֵר הֶרְקִיעַ דָּא הֶלְכָה, דְּאִיהִי קְבֵלָה לְמִשְׁחָה מְסִינִי, וְכִמְהָ עוֹלָמָאן אֵית לָהּ דְּאִינוּן הֶלְכוֹת פְּסוּקוֹת, דְּאִתְמַר בְּהוּן (שיר ו ח) וְעַלְמוֹת אֵין מִסְפָּר, וְאִיהִי סָלָא עַל קְלָהּ, הָדָא הוּא דְכָתִיב (משלי לא כט) וְאֵת עֲלִית עַל קְלָנָה, וְאִיהִי עִם קְלָהּ, כִּמְהָ דְּאִקְמוּהוּ הֶלְכָה כְּרַבִּים. וּמִצְדִּיקֵי הֶרְבִּים כִּהּ יְהוּן כְּכַבִּים לְעוֹלָם וְעַד, כְּכַבִּים וְדָאִי דְלִית לוֹן חוּשְׁכָנָא, דְּכָל כּוֹכְבָא וְכוֹכְבָא אִתְקָרִי עֲלָמָא יְחִידָא, וְדָא הוּא וְעַלְמוֹת אֵין מִסְפָּר, ...

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

46 שכליים נבדלים

במאמר הבא מצטט אדמו"ר הזקן את דברי הרמב"ם, שלפיהם אצל השכלים הנבדלים מלאך אחד נבדל מחברו רק בהשגתו, שכן אין לו גוף או מקום גשמי; והוא אומר שהשערות הן המחלקות את ההשפעה להשגות השונות של אור אין סוף.

הערת קה"ת

עלי"ק (מו, א) ב' הרמב"ם. [כ]. וראה במ"מ לשם.

47 לכל חד וחד לפום שיעורא דילי

בקטע על "נודע בשערים בעלה", הפותח בדף קג ע"א, הזוהר מלמד שהקדוש ברוך הוא נודע ושאים יכול לדבוק בו לפי המידה שהוא מודד בלבו, ככל שהוא מסוגל להתקשר אליו באמצעות רוח החכמה.

Zohar I, 103a זח"א קג, א

הערת קה"ת

ראה זח"א קג, א.

52 תכלת דומה לים

רבי מאיר אומר: "מה נשתנה התכלת מכל מיני צבעונין? שהתכלת דומה לים, והים דומה לרקיע, והרקיע לכיסא הכבוד".

Menachot 43b:13-14 מנחות מ"ג ב:י"ג-י"ד

תניא היה ר' מאיר אומר מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד שנאמר (שמות כד, י) ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר וכתוב (יחזקאל א, כו) כמראה אבן ספיר דמות כסא תניא היה רבי מאיר אומר גדול עונשו של לבן יותר מעונשו של תכלת משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שאמר לשני עבדיו לאחד אמר הבא לי חותם של טיט ולאחד אמר הבא לי חותם של זהב ופשעו שניהם ולא הביאו איזה מהן עונשו מרובה הוי אומר זה ...

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות מג, ב.

53 ארץ אוכלת יושבי

המרגלים דיווחו: "הארץ אשר עברנו בה לתור אותה, ארץ אוכלת יושביה היא". אדמו"ר הזקן מחיל את הביטוי על מלכות, שבה העולמות מתבטלים.

Numbers 13:32 במדבר י"ג:ל"ב

וַיֵּצִיאוּ דַבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֶתָּה אֶרֶץ אֲכָלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִוא וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־רָאִינוּ בְּתוֹכָהּ אֲנָשִׁי מַדּוּת:

And they spread an evil report of the land which they had spied out unto the children of Israel, saying: 'The land, through which we have passed to spy it out, is a land that eateth up the inhabitants thereof; and all the people that we saw in it are men of great stature

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יג, לב.

54 עול מלכות — משא"כ בחי' נפרד . . חיות משם

הערת כתב יד: בכתבי היד 408 ור"633, שבהם המאמר מופיע ללא ההגהות, כל הקטע הזה, מ"עול מלכות" ועד "אין נמשך לו חיות משם", מופיע בסוגריים.

הערת קה"ת

בבוכ 633, 408 (המאמר בלי הגהות) כל זה בסוגריים.

55 ועיין ברבנות נשא פי"ד

לפי ההערה, קטע זה הועתק ב־Or HaTorah של הצמח צדק על שלח, page 559, עם הגהה.

הערת קה"ת

נעתק באוה"ת שלח ע"י תקנט עם הגי'ה.

56 וחלק ליראיו תכלת שהוא מעין כבודו

על נשיא היום השביעי מסביר המדרש את "מלך הכבוד" כמלך החולק מכבודו ליראיו: התכלת דומה לעשבים, העשבים לים, וכך הלאה דרך

הרקיע, הקשת והענן עד לכיסא ולכבוד; והוא נתן חלק מן התכלת ליראיו, "שהוא דומה לכבוד".

Bamidbar Rabbah 14:3 במדבר רבה י"ד:ג'

57 מאין ליש — (וזהו . . לגבי היושב עליה)

הערת כתב יד: הסוגריים על הכיסא, מ"וזהו [הטעם] שהיא דומה" ועד "מי שיושב עליו", מופיעים גם בכתבי היד של מאמרי אדמו"ר הזקן.

הערת קה"ת

הסוגריים נמצא גם במאמרי אדה"צ בבוכ 408, 633.

58 ושער רישיה כעמר נקא

"ושער ראשו כעמר נקא". צמר התכלת מגיע מבחינה זו של שערות.

Daniel 7:9 דניאל ז':ט'

הַזֶּה הָיָה עַד דֵּי כְרִסְנָן רָמְיוּ וְעֵתִיק יוֹמִין יָתֵב לְבוּשָׁה כְּתֹלַג הָיָה וְשַׁעַר רִאשָׁה כְּעֶמֶר נִקָּא כְּרִסְיָה שְׂבָכִין דִּי־נֹר גְּלָגְלוּהִי נֹר דְּלֶק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 9

59 וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם

"וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות הוי' ועשיתם אותן". אדמו"ר הזקן שומע במילה "וזכרתם" את המילה "זכרים" — זכרים שנותנים.

Numbers 15:39 במדבר ט"ו:ל"ט

וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת ה' וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִתְּרוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם:

And it shall be unto you for a fringe, that ye may look upon it, and remember all the commandments of the L-RD, and do them; and that ye go not about after your own heart and your own eyes, after which ye use to go astray

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60 שתעשו את המצות להיותן בבחי' זכרים . . נקראים בשם כלים

ואיברים דמלכא

הקטע הזה, מן "שתעשו את המצוות בבחינת זכרים" ועד "נקראים כלים ואיברים למלך", מובא באור התורה לצמח צדק על שמות, לפי ההערה.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת שמות כרך-ה ע'י בתקצד.

61 ולא תתורו אחרי לבבכם

הצמח צדק מעתיק את הקטע הזה, מכאן ועד "לקבל מאיש, אש יו"ד", ומוסיף: "אך קצת קשה לומר על הנמשך אחר תענוג המותר שיקרא זונה".

הערת קה"ת

שם טו, לט. מכאן עד דף מה, ב שו"ה לא יכול — לקבל מאיש א"ש יו"ד נעתק באוה"ת בראשית כרך-ד דף תשכג, א ומוסיף אח"כ "אך קצת צ"ע לומר על מי שנמשך אחר תענוג היתר יהי נקי זונה" ע"ש.

62 וכאילו כפאו

הערת קה"ת מפנה ל-Nedarim 20b:7-8 למילים האלה.

Nedarim 20b:7-8 נדרים כי בן-ח'.

"ולא תתורו אחרי לבבכם", מכאן אמר רבי: אל ישתה אדם בכוס זה ויתן עיניו בכוס אחר. אמר רבינא: לא נצרכא, אלא דאפילו שתי נשיו. "וכרתי מכם המדרים והפושעים ביי", אמר רבי לוי: אלו בני תשע מדות, בני אסני"ת משגעי"ח.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה נדרים כ, ב.

63 ג — אך המשכה

נוסח כתב יד: בכתב יד 633 כתוב "אך ענין ההמשכה" במקום "אך המשכה זו".

הערת קה"ת

בבוך 633: אך ענין המשכה.

פסקה 10

64 תורתן קבע ומלאכתן ארעי

"הדורות הראשונים עשו את תורתם קבע ואת מלאכתם עראי, ושניהם התקיימו בידיהם". אדמו"ר הזקן מפרש "עראי" — בלי התלהבות.

Berakhot 35b:10 ברכות ל"ה ב"י.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה ברכי אלעאי: בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים. דורות הראשונים עשו תורתן קבע ומלאכתן עראי, זו וזו נתקיימה בידיהם. דורות האחרונים שעשו מלאכתן קבע ותורתן עראי, זו וזו לא נתקיימה בידיהם.

Rabbah b. Bar Hannah stated that R. Johanan said in the name of R. Judah b. R. El'ai : Come and see that the later generations are not like the former generations. The former generations made their Torah their principal concern and their work only occasional, and both flourished in their hand ; whereas the later generations made their work their principal concern and their Torah only occasional and neither flourished in their hand

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לה, ב.

65 איש כי תשטה . . והיא נטמאה

"איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל." פתיחת פרשת סוטה.

Numbers 5:12 במדבר ה':י"ב

דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם איש איש כי-תשטה אשתו ומעלה בו מעל:

Speak unto the children of Israel, and say unto them: If any man's wife go aside, and act unfaithfully against him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ה, יב-יד.

66 והיא נטמאה

"...ונסתרה והיא נטמאה." האשה שסתתה אסורה לבעלה.

Numbers 5:13 במדבר ה':י"ג

ושכב איש אתה שכבת-זרע ונעלם מעיני אישה ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה והוא לא נתפשטה:

and a man lie with her carnally, and it be hid from the eyes of her husband, she being defiled secretly, and there be no witness against her, neither she be taken in the act

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 דברתי אני עם לבי

"דיברתי אני עם לבי לאמור: הנה הגדלתי והוספתי חכמה." הפסוק שעליו מונה המדרש את תכונות הלב.

Ecclesiastes 1:16 קהלת א':ט"ז

דברתי אני עם-לבי לאמר אני הנה הגדלתי והוספתי חכמה על כלי-אשר-היה לפני עלי-ירושלם ולבי ראה הרבה חכמה ודעת:

I spoke with my own heart, saying: 'Lo, I have gotten great wisdom, more also than all that were before me over Jerusalem'; yea, my heart hath had great experience of wisdom and knowledge

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

68 ע"פ דברתי אני עם לבי הלב סוטה שנאמר אל ישט אל דרכיה לבר

על הפסוק "דיברתי אני עם לבי" מונה המדרש את פעולות הלב: הוא רואה, שומע, מדבר, חומד, וגם "הלב סוטה" — מן הפסוק "אל תט אשורך אל דרכיה", ו"הלב תועה" — מן הפסוק "ולא תתורו אחרי לבבכם".

Kohelet Rabbah 1:16 קוהלת רבה א':ט"ז

דברתי אני עם לבי, הלב רואה, שנאמר: ולבי ראה הרבה. הלב שומע, שנאמר (מלכים א ג, ט): ונתת לעבדך לב שמע. הלב מדבר, שנאמר: דברתי אני עם לבי. הלב חולק, שנאמר (מלכים ב ה, כו): לא לבי חלק. הלב נופל, שנאמר (שמואל א יז, לב): אל יפל לב אדם עליו. הלב עומד, שנאמר (יהזקאל כב, יד): היעמד לבה. הלב שמח, שנאמר (תהלים טז, ט): לכן שמח לבי וגל כבודי. הלב צועק, שנאמר (איכה ב, יח): צעק לכם אל ה'. הלב מתנחם, שנאמר (ישעיה מ, ב): ...

I have spoken with my heart, saying: Behold, I have" amassed and added wisdom, beyond all who were before me over Jerusalem; my heart has seen much wisdom and knowledge" (Ecclesiastes 1:16). "I have spoken with my heart" — the hearts sees, as it is stated: "My heart has seen much." The heart hears, as it is stated; "Give your servant an understanding [shome'a] heart" (I Kings 3:9). The heart speaks, as it is stated: "I have spoken with my heart." The ... heart goes, as it is stated: "Didn't my

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

69 אל ישט אל דרכיה לבר

"אל תט אשורך אל דרכיה, ואל תתע בנתיבותיה." האזהרה מפני האשה הזרה.

Proverbs 7:25 משלי ז':כ"ה

אלישט אל-דרכיה לבר אל-תתע בנתיבותיה:

Let not thy heart decline to her ways, Go not astray in her paths

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

tance of the congregation of Jacob" (Deut. xxxiii. 4) — read not morashah "an inheritance" but me'orasah "betrothed maiden." Who dreams of having had intercourse with his sister may hope for wisdom ; as it is said, "Say unto wisdom, ... thou

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות נו, א.

פסוקה 11

75 קדש ישראל לה'

"ישראל קודש להוי', ראשית תבואתו". חז"ל דורשים את המילה "ראשית" כמתייחסת לישראל, שבשבילם נברא העולם.

Jeremiah 2:3 ירמיהו ב':ג'

קדש ישׂראל לה' ראשית תבואתה כל־אכליו יֵאָשְׁמוּ רָעָה תִּבָּא אֲלֵיהֶם נֶאֱמַר־ה'

Israel is the L-RD'S hallowed portion, His first-fruits of the increase; all that devour him shall be held guilty, evil shall .come upon them, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמ' ב, ג.

פסוקה 12

76 ועשיתם אתם

"וזכרתם את כל מצוות הוי' ועשיתם אותם". הפסוק שבמאמר משתמש באותן מילים כמו הפסוק בפרשת בחוקותי.

Numbers 15:39 במדבר ט"ו:ל"ט

וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת ה' וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִתְּרוּ אַחֲרָי לְבִבְכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם:

And it shall be unto you for a fringe, that ye may look upon it, and remember all the commandments of the L-RD, and do them; and that ye go not about after your own heart and ;your own eyes, after which ye use to go astray

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

77 ועשיתם אתם

"אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם". הלימוד "כאילו עשיתוני" נאמר על פסוק זה.

Leviticus 26:3 ויקרא כ"ו:ג'

אִם־יִשְׁמְרוּ אֶת־מִצְוֹתַי וְעָשׂוּ אֹתָם:

If ye walk in My statutes, and keep My commandments, and ;do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 ועשיתם אתם מעלה אני עליכם

על "ועשיתם אותם" אומר הוזהר, שמי שמקיים את מצוות התורה והולך בדרכיה הוא כאילו עשה אותו למעלה: "אמר הקב"ה, כאילו עשאו לי"; ו"אתם" כתיב.

Zohar III, 113a זח"ג קיג, א

הערת קה"ת

ילקוט ראובני ר"פ בחקותי. זח"ג קיג, א.

70 ולא תתורו אחרי לבבכם

"ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, אשר אתם זונים אחריהם".

Numbers 15:39 במדבר ט"ו:ל"ט

וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת ה' וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִתְּרוּ אַחֲרָי לְבִבְכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם:

And it shall be unto you for a fringe, that ye may look upon it, and remember all the commandments of the L-RD, and do them; and that ye go not about after your own heart and ;your own eyes, after which ye use to go astray

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

71 סור מרע ועשה טוב

"סור מרע ועשה טוב, בקש שלום ורדפהו". תחילה יש לסור מרע, כדי שהמעשים הטובים יאירו.

Psalms 34:15 תהילים ל"ד:ט"ו

סור מֵרַע וְעֲשֵׂה־טוֹב בִּקְשׁ שְׁלוֹם וְרַדְּפֵהוּ:

.Depart from evil, and do good; Seek peace, and pursue it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לד, טו.

72 למען תזכרו

"למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי". יש לקרוא זאת כאילו נעשים "זכרים" — משפיעים.

Numbers 15:40 במדבר ט"ו:מ'

לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים לְאֱלֹקֵיכֶם:

that ye may remember and do all My commandments, and .be holy unto your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73 מורשה

"תורה ציוונו לנו משה, מורשה לקהילת יעקב".

Deuteronomy 33:4 דברים ל"ג:ד'

תוֹרָה צִוְּה־לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרְשָׁה קְהִלַּת יַעֲקֹב:

Moses commanded us a law, An inheritance of the congrega- .tion of Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

74 א"ת מורשה אלא מאורסה

בפירוש חלומות, הגמרא דורשת את הפסוק "תורה ציוונו לנו משה מורשה" כך: אל תקרא "מורשה" אלא "מאורסה", כלומר מאורסת.

Berakhot 57a:4 ברכות נ"ז א:ד'

הָבָא עַל אֲמוֹ בְּחֻלּוֹם — יִצְפָּה לְבִינָה, שְׁנֶאֱמַר: "כִּי אִם לְבִינָה תִקְרָא". הָבָא עַל נַעֲרָה מְאֻרְסָה — יִצְפָּה לְתוֹרָה, שְׁנֶאֱמַר: "תוֹרָה צִוְּה־לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרְשָׁה קְהִלַּת יַעֲקֹב", אֵל תִּקְרֵי "מוֹרְשָׁה" אֶלָּא "מְאֻרְשָׁה". הָבָא עַל אֲחוּתוֹ בְּחֻלּוֹם — יִצְפָּה לְחֻקָּהּ, שְׁנֶאֱמַר: "אֲמַר לְחֻקָּהּ אֲחִיתִּי אֹתָּהּ". הָבָא עַל אֵשֶׁת אִישׁ בְּחֻלּוֹם — מוֹבָטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶן הָעוֹלָם הָבָא. וְהִנֵּי מִיָּלֵד דְּלֹא יָדַע לָהּ וְלֹא הִרְהֵר בָּהּ מְאֻרְשָׁתָא.

Who dreams of having intercourse with his mother may hope for understanding; as it is said, "Yea, thou wilt call understanding 'mother'" (Prov. ii. 3). [Who dreams] of having intercourse with a betrothed maiden may hope for Torah, as it is said, "Moses commanded us a law [Torah], an inheri-

79 נעוץ סופן בתחלתן

"עשר ספירות בלי מה, נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן, כשלהבת הקשורה בגחלת".

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א"ז

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחילתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

80 סוף מעשה במחשבה תחילה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
פיוט לכה דודי.

81 סוף מעשה במחשבה תחילה

"לכה דודי" נאמר על השבת שהיא "מקור הברכה... סוף מעשה במחשבה תחילה". הדבר שנעשה בסוף נועד תחילה.

Siddur Ashkenaz, Shabbat, Kabbalat Shabbat, Lekha Dodi 4-6 סידור אשכנז, שבת, קבלת שבת, לכה דודי ד"ו

לקראת שבת לכו ונלכה. כי היא מקור הברכה. מראש מקדם נסוכה. סוף מעשה במחשבה תחילה: לכה דודי לקראת כלה. פני שבת נקבלה: מקדש מלך עיר מלוכה. קומי צאי מתוך ההפכה. רב לך שבת בעמק הבכא. והוא יחמול עליך חמלה:

To greet the Sabbath, come let us go for it is the source of blessing; from the very beginning, of old, it was appointed; last in creation, first in [G-d's] thought. Come my Beloved Friend to greet the bride, let us welcome the Sabbath. Sanctuary of the King, royal city, arise, come forth from the upheaval; too long have you dwelt in the valley of weeping; He will show you abundant pity.

The Metsudah siddur, 1981 (CC-BY) • Translation based on the Metsudah linear siddur, by Avrohom Davis, 1981 (CC-BY)

82 אחור וקדם צרתני

"אחור וקדם צרתני, ותשת עלי כפכה".

Psalms 139:5 תהילים קל"ט ה'

אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה:

Thou hast hemmed me in behind and before, And laid Thy hand upon me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים קלט, ה.

83 אחור למעשה בראשית

על "נעשה אדם" פותחת המדרש ב"אחור וקדם צרתני": רבי אלעזר אומר שהאדם הוא "אחור" למעשה היום הראשון ו"קדם" למעשה היום האחרון, ורב נחמן אומר שהוא "אחור" לכל המעשים.

Bereshit Rabbah 8:1 בראשית רבה ח':א

... ותשת עלי כפכה, כמה דאת אמר (איוב יג): כפך מעלי הרחק. אמר רבי אלעזר: אחור למעשה היום הראשון וקדם למעשה היום האחרון. הוא דעתיה דרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר תוצא הארץ נפש חיה למינה, זה רוחו של אדם הראשון. אמר רבי שמעון בן לקיש: אחור למעשה היום האחרון וקדם למעשה היום הראשון. הוא דעתיה דרבי שמעון בן לקיש דאמר ריש לקיש: ורוח אלקים מרחפת על פני המים, זו רוחו של מלך המשיח. היך מה דאת אמר (ישעיה יא): ונחה עליו רוח ה'. אם זכה אדם, אומרים לו: אתה קדמת ...

And G-d said: Let us make Man in our image, in our likeness, and let them dominate over the fish of the sea, and over the birds of the heavens, and over the animals, and over all the earth, and over every crawling creature that crawls upon the earth" (Genesis 1:26). "And G-d said: Let us make Man in our image, in our likeness." Rabbi Yohanan began: "Back and front [ahor vakedem], You shaped me..." (Psalms 139:5) - Rabbi Yohanan said: If a person merits, he ... partakes of two worlds

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

84 נעשה אדם

"ויאמר אלקים: נעשה אדם בצלמנו כמותנו". המאמר האחרון במעשה בראשית.

Genesis 1:26 בראשית א"כ"ו

ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כמותנו ויךדו בדת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ ובכל הרמש על הארץ:

And G-d said: 'Let us make man in our image, after our likeness; and let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon the earth'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
בראשית א, כו.

85 נשיי עלו במח

הערת קה"ת מפנה ל Bereshit Rabbah 1:5 למילים האלה.

Bereshit Rabbah 1:5 בראשית רבה א':ה'

הערת קה"ת
ב"ר א, ה.

86 בראשית בשביל ישראל

שישה דברים קדמו לבריאה; ישראל היו בין אלה ש"עלו במחשבה" להיברא, ומחשבת ישראל קדמה לכל.

Bereshit Rabbah 1:4 בראשית רבה א':ד'

"בראשית ברא אלקים" ששה דברים קדמו לבריאת העולם יש מהן שנבראו ויש מהן שעלו במחשבה להבראות. התורה והכסא הכבוד נבראו תורה מגין שנאמר (משלי ח, כב): "ה' קנני ראשית דרכו" כסא

לא חפץ פשוט בלבד. ומילת הנה - מורה על מעשה הזמן העומד, כמו ...

AND G-D SAID, 'LET THERE BE LIGHT.' The word "saying" here indicates Will, as in the verse, What dost thy soul say, that I should do it for thee? which means, "What do you want and desire?" Similarly, And let her be thy master's son's wife, as the Eternal hath spoken means, "...as He hath willed, for such is the Will before Him." Or, it may be [that the word "saying" here means] "thinking," as in the verses, ... Thou sayest in thy heart; And the chiefs of Judah shall say

Vocalized Edition (CC-BY) • Commentary on the Torah by Ramban (Nachmanides). Translated and annotated by Charles B. Chavel. New York, Shilo Pub. House, 1971-1976 (CC-BY)

89 והייתם קדושים לאלהיכם

למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי, והייתם קדושים לאלהיכם.

Numbers 15:40 במדבר ט"ו:מ'

למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים לאלהיכם:

that ye may remember and do all My commandments, and be holy unto your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

90 נעוץ תחלתו בסופן

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

סיי פ"א, מ"ז.

91 אהור למעי"ב

הערת קה"ת מפנה לBereshit Rabbah 8:2 למילים האלה.

Bereshit Rabbah 8:2 בראשית רבה ח':ב'

רבי חמא בר חנינא פתח: (איו"ב כ) הזאת ידעת מני וגוי. אמר רבי חמא בר חנינא: משל למדינה שהיתה מסתפקת מן החמרין, והיו שואלין אלו לאלו: מה שברון נעשה במדינה היום? של ששי היו שואלין של חמישי, ושל חמישי של רביעי, ושל רביעי של שלישי, ושל שלישי של שני, ושל שני של ראשון, ושל ראשון למי היה לו לשאול? לא לבני המדינה, שהיו עסוקין בדימוסה של מדינה, אף כאן כל מעשה של כל יום ויום היו שואלין אלו לאלו: מה בריות ברא הקב"ה בכם? היום של ששי שואל של חמישי ...

Rav Hama bar Hanina began: "Have you known this from [oldest times?]" (Job 20:4). Rav Hama bar Hanina said: This is analogous to a city that received its supplies by donkey drivers. They would ask one another: 'What is the price of grain in the province today?' The Friday ones would inquire of the Thursday ones; the Thursday ones of the Wednesday ones; the Wednesday ones of the Tuesday ones; the Tuesday ones of the Monday ones; the Monday ones of the Sunday ... ones. The Sunday one, whom would he

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ראה ב"ר ח, ב.

92 כדמים — (שהיה כלול מכל הנשמות)

הערת כתב יד: הסוגריים "(שהיה כלול מכל הנשמות)" מופיעים גם בכתבי יד אלה של מאמרי אדמו"ר הזקן.

הערת קה"ת

הכבוד מנין דכתיב (תהלים צג, ב): "נכון כסאך מאז וגוי". האבות וישראל ובית המקדש ושמו של משיח, עלו במחשבה להבראות האבות מנין שנאמר (הושע ט, י): "כענבים במדבר וגוי" ישראל מנין שנאמר (תהלים עד, ב): "זכור עדתך קנית קדם" בית המקדש מנין שנאמר (ירמיה יז, יב): "כסא כבוד מרום מראשון וגוי" שמו של משיח מנין שנאמר (תהלים עב, יז): ...

In the beginning, G-d created" - six items preceded the "creation of the world; some of them were [actually] created, and some of them G-d contemplated creating, [though He did not actually do so]. The Torah and the Throne of Glory were created. Torah, from where is it derived? As it is stated: "The L-rd made me at the beginning of His way" (Proverbs 8:22). The Throne of Glory, from where is it derived? "Your throne stands firm from earliest time, [You are from ... ,eternity]" (Psalms 93:2). The patriarchs, Israel

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

Vayikra Rabbah 36:4 ויקרא רבה ל"ו:ד'

הערת קה"ת

ראה ב"ר א, ד. ובילקוט שם. ויק"ר לו, ד. רש"י ורמב"ן עה"פ.

87 בראשית בשביל ישראל שנק' ראשית

רש"י: הפסוק אומר "דרוש אותי", כפי שדרשו חכמים: בשביל התורה שנקראת ראשית, ובשביל ישראל שנקראו ראשית.

Rashi on Genesis 1:2 רש"י על בראשית א':ב'

תהו ובהו. תהו לשון תמה ושפמו, שאדם תהא ומשפמו על בהו שבה. תהו. אשטורדי"שון בלע"ז: בהו. לשון רקות וצדו: על פני תהום. על פני המים שעל הארץ: ורוח אלקים מרחפת. כסא הכבוד עומד באויר ומרחף על פני המים ברוח פיו של הקב"ה ובמאמרו, כיונה המרחפת על הקן, אקוביטיר בלע"ז:

תהו ובהו DESOLATE AND VOID — The word signifies as-tonishment and amazement, for a person would have been astonished and amazed at its emptiness. תהו is estordison in old French — The word signifies emptiness and old French VOID — The word signifies emptiness and empty space. על פני תהום i. e. empty space. ורוח אלהים מרחפת the waters which were upon the earth. ורוח אלהים מרחפת THE SPIRIT OF GOD WAS HOVERING — The throne of Divine Glory was standing in space, hovering over the face ... of the waters by the breath

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain)

88 בראשית בשביל ישראל שנק' ראשית

הרמב"ן מביא את פירוש רש"י, שהבריאה הייתה בשביל התורה ובשביל ישראל, שניהם נקראים ראשית, ודן בו.

Ramban on Genesis 1:2-3 רמב"ן על בראשית א':ב'-ג'

... (שמואל א כ ד), מה תרצה ותחפץ, וכן "ותהי אשה לכן אדניך כאשר דבר ה'" (בראשית כ"ד:ג"א), כאשר רצה; כי כן הוא הרצון לפניו. או הוא כגון מחשבה, כמו "האמרה בלבה" (ישעיהו מז ח); ואמרו אלפי יהודה בלבם" (זכריה יב ה). והענין, לומר שלא היה בעמל. וכך קראו רבותינו לזה "מחשבה"; אמרו: מחשבה - ביום; המעשה - עם דמומי חמה. והוא להורות על דבר מחשב שיש בו טעם,

93 וג"פ קדוש עד שהווי צבאות

"וקרא זה אל זה ואמר: קדוש, קדוש, קדוש ה' צבאות; מלוא כל הארץ כבודו".

Isaiah 6:3 ישעיהו ו':ג'

וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 13

94 קדוש יהי גדל פרע

"כמשך כל ימי נזירותו לא יעבור תער על ראשו... קדוש יהיה; יגדל פרע שער ראשו".

Numbers 6:5 במדבר ו':ה'

כל ימי נדר נזרו תער לא יעבר על ראשו עד מלאת הימים אשר יזיר לה' קדש יהיה גדל פרע שער ראשו:

All the days of his vow of Naziritship there shall no razor come upon his head; until the days be fulfilled, in which he consecrateth himself unto the L-RD, he shall be holy, he shall let the locks of the hair of his head grow long

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ו, ה.

95 והייתם קדושים

"והייתם קדושים לאלוהיכם." המאמר מפרש זאת כהמשכת קדושה אל האלוקות שבתוכם.

Numbers 15:40 במדבר ט"ו:מ'

למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדשים לאלוהיכם: that ye may remember and do all My commandments, and be holy unto your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

96 שום תשים עליך מלך

"שום תשים עליך מלך אשר יבחר הוי' אלקיך." קבלת מלך היא הדוגמה לקבלת מלכות ה'.

Deuteronomy 17:15 דברים י"ז:ט"ו

שום תשים עליך מלך אשר יבחר הוי' אלקיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא:

thou shalt in any wise set him king over thee, whom the L-RD thy G-d shall choose; one from among thy brethren shalt thou set king over thee; thou mayest not put a foreign-er over thee, who is not thy brother

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יז, טו.

97 ואנחנו כורעים ומשתחוים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

98 ואנחנו כורעים ומשתחוים ומודים

בתפילת עלינו: "ואנחנו כורעים ומשתחוים ומודים לפני מלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך הוא."

Siddur Ashkenaz, Weekday, Shacharit, Concluding Prayers, Alenu 1 סידור אשכנז, ימי חול, תפילת שחרית, סיום תפילה, עלינו א'

... וגורלנו ככל המונם: שהם משתחוים להבל וריק ומתפללים אל אל לא יושע, ואנחנו כורעים ומשתחוים ומודים לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שהוא נוטה שמים ויוסד ארץ, ומושב יקרו בשמים ממעל, ושכינת עזו בגבהי מרומים, הוא אלקינו אין עוד, אמת מלכנו אפס זולתו פכתוב בתורתו ונדעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד:

It is our obligation to praise the Master of all, to ascribe greatness to the Creator of the [world in the] beginning: that He has not made us like the nations of the lands, and has not positioned us like the families of the earth; that He has not assigned our portion like theirs, nor our lot like that of all their multitudes. For they prostrate themselves to vanity and nothingness, and pray to a god that cannot deliver. But we bow, prostrate ourselves, and offer thanks before the ... Supreme

The Metsudah siddur, 1981 (CC-BY) • Translation based on the Metsudah linear siddur, by Avrohom Davis, 1981 (CC-BY)

99 וצבא השמים

"אתה הוא הוי' לבדך... ואתה מחיה את כולם, וצבא השמים לך משתחוים."

Nehemiah 9:6 נחמיה ט':ו'

אתה יהוה ה' לבדך אתה עשית את השמים שמי השמים וכל צבאם הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם ואתה מחיה את כלם וצבא השמים לך משתחוים:

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heaven, the heaven of heavens, with all their host, the earth and all things that are thereon, the seas and all that is in them, and Thou preservest them all; and the host of heaven worshippeth Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

נחמיה ט, ו.

100 והחכמה מאין

"והחכמה, מאין תמצא?" פירוש הדבר הוא שחכמה באה מאין, מן האין.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

101 ונחנו מה

משה ואהרן אומרים לעם: "ונחנו מה כי תלינו עלינו?"

Exodus 16:7 שמות ט"ז:ז'

ובקר וראיתם את כבוד ה' בשמעו את תלונתיכם עליה ונחנו מה כי תלינו עלינו:

and in the morning, then ye shall see the glory of the L-RD;
for that He hath heard your murmurings against the L-RD;
'?and what are we, that ye murmur against us

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
שמות טז, ז-ח.

102 ונחנו מה

משה חוזר ואומר: "ונחנו מה? לא עלינו תלונותיכם כי אם על הוי'."

Exodus 16:8 שמות ט"ז:ח'

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתַת ה' לָכֶם בָּעֶרֶב בָּשָׂר לֶאֱכֹל וּלֶחֶם בִּבְקֹר לִשְׂבַע בַּשָּׂמֶעַ ה' אֶת־תְּלִנְתִּיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם מְלִינִם עָלַי וְנַחֲנוּ מָה לֹא־עָלִינוּ תְּלִנְתִּיכֶם כִּי עָלִי־ה'

And Moses said: 'This shall be, when the L-RD shall give you in the evening flesh to eat, and in the morning bread to the full; for that the L-RD heareth your murmurings which ye murmur against Him; and what are we? your murmurings 'are not against us, but against the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); The Metsudah siddur, 1981 (CC-BY); Translation based on the Metsudah linear siddur, by Avrohom Davis, 1981 (CC-BY); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain); Vocalized Edition (CC-BY); Commentary on the Torah by Ramban (Nachmanides). Translated and annotated by Charles B. Chavel. New York, Shilo Pub. House, 1971-1976 (CC-BY).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/shelach/11/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/shelach/11/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק